

Onderzoeksrapport

Dualisme

‘Een onderzoek naar het duale samenspel tussen raad en college in de gemeente Beesel’



Rekenkamercommissie gemeente Beesel

Colofon

Samenstelling rekenkamercommissie

Externe leden:

- drs. R.G.M. (Richard) van Loosbroek
- mr. F.J.L.M. (Frank) Claus
- drs. J.B.H.A. (Joep) Schreurs

Interne leden:

- P.J.I.M. (Patrick) Jacobs
- L.M.A. (Lon) Smeets

Secretariaat rekenkamercommissie

Ambtelijk secretaris:

drs. E.J.C. (Esther) Apeldoorn-Feijts

Adres:

Postbus 4750
5953 ZK Reuver

Telefoonnummer:

077-474 9292

E-mail:

rekenkamercommissie@beesel.nl

Website:

www.beesel.nl

Inhoud

Colofon	pag. 2
Inhoudsopgave	pag. 3
Voorwoord	pag. 4
Hoofdstuk 1 Inleiding	pag. 5
1.1 Vraagstelling	pag. 5
1.2 Dualisering verder uitgediept	pag. 6
1.3 Normenkader	pag. 7
1.4 Onderzoeksverantwoording	pag. 9
1.5 Leeswijzer	pag. 9
Hoofdstuk 2 Bevindingen	pag. 10
2.1 Uitkomsten analyse randvoorwaarden dual samenspel	pag. 10
2.2. Uitkomsten enquête	pag. 11
2.3 De werkconferentie	pag. 14
Hoofdstuk 3 Beantwoording onderzoeksvragen en conclusie	pag. 17
3.1 Reflectie op deelvragen	pag. 17
3.2. Conclusie en aanbevelingen	pag. 19
Bestuurlijke wederhoor	pag. 22
Nawoord	pag. 23
Bijlage 1 Geraadpleegde stukken	pag. 24
Bijlage 2 Analyse per vraag	pag. 25

Voorwoord

Met veel genoegen presenteert de rekenkamercommissie van de gemeente Beesel het rapport over dualisme. Na eerdere onderzoeken naar het gemeentelijk reservebeleid, de zorgwijk Bösdal, de controle op de WAA en de informatievoorziening door het college is het onderwerp van onderzoek ditmaal dualisme.

Dualisme wordt als term gebruikt wanneer de meerderheid van de volksvertegenwoordiging een onafhankelijke positie inneemt ten opzichte van een politiek bestuur van politieke geestverwanten. Hierdoor wordt benadrukt dat de volksvertegenwoordiging een eigen verantwoordelijkheid heeft. Op het niveau van de gemeente Beesel betekent dit dat de raadsleden zich op kaderstelling, controle en vertegenwoordiging richten en de leden van het college op bestuur.

Dualisme is geen doel op zich, maar een middel om de afstand tussen burger en bestuur te verkleinen en de lokale democratie te vernieuwen. Daarom hebben we in dit onderzoek de vraag beantwoord hoe dual de raad en het college van de gemeente Beesel zich gedragen. Omdat dualisme gaat over het samenspel tussen raad en college, zowel binnen de raadszaal als buiten het gemeentehuis, hebben we dualisme in Beesel middels een ervaringsonderzoek nader geduid om te komen tot een gezamenlijk wenselijk beeld over dualisme (onderlinge rolomvatting/-invulling en taakverdeling met betrekking tot kaderstelling) voor gemeenteraad en college.

Met dit onderzoek zet de rekenkamercommissie in op een voor raad en college naar tevredenheid verlopend samenspel. Dit komt de lokale democratie naar verwachting ten goede. Dit rapport vormt daarmee geen sluitstuk, maar is veeleer een momentopname in een continu proces. (De beoordeling van) het samenspel tussen raad en college is namelijk aan verandering onderhevig.

In het onderzoek zijn wij nauw samen opgetrokken met de raad en het college: er zijn werksessies georganiseerd, er is een enquête afgenomen en er zijn diverse (groeps)interviews gehouden. De verwachting is dan ook dat aanbevelingen uit dit rapport kunnen leiden tot procesafspraken tussen de raad en het college (aanvullend op de leerlijnen die de raad reeds voor zichzelf geformuleerd heeft).

De rekenkamercommissie wil met haar rapporten de gemeentelijke leer- en verbeterprocessen stimuleren en aanbevelingen doen waardoor de gemeente Beesel doeltreffender, doelmatiger en rechtmatiger kan werken. Wij vertrouwen erop met dit rapport een bijdrage te leveren aan het versterken van de kaderstellende en controlerende rol van de raad.

Wij wensen u veel leesplezier toe en danken alle betrokkenen voor hun actieve bijdrage aan dit onderzoek.

drs. R.G.M. van Loosbroek

Voorzitter rekenkamercommissie Beesel

1. Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk komt als eerste de vraagstelling (1.1) aan de orde. Vervolgens wordt het onderwerp van dit onderzoek (dualisering) nader uitgediept (1.2), waarna in de derde paragraaf het normenkader (1.3) wordt uitgewerkt. In de vierde paragraaf volgt de onderzoeksverantwoording (1.4). Dit hoofdstuk wordt afgerond met een leeswijzer voor het totale rapport (1.5).

1.1. Vraagstelling

Met de inwerkingtreding van de Wet dualisering gemeentebestuur op 7 maart 2002 is een duidelijke scheiding aangebracht tussen de bevoegdheden van gemeenteraad en college. Doel van de dualisering is de rollen van en de verhoudingen tussen het dagelijks bestuur en de volksvertegenwoordiging te verduidelijken en meer herkenbaar te maken. Het college heeft de uitvoerende taak, terwijl de gemeenteraad de controlerende, vertegenwoordigende, budgetbepalende en kaderstellende rol op zich dient te nemen. De eerstgenoemde rollen van de gemeenteraad behoeven niet veel uitleg; er zijn wettelijke en praktische instrumenten beschikbaar om daaraan concrete invulling te geven¹. Anders is dat met de kaderstellende rol van de gemeenteraad.

Het begrip 'kaderstelling' is als zodanig niet in de Wet dualisering gemeentebestuur of de Gemeentewet vastgelegd. De wetgever laat daarmee ruimte voor interpretatie en uitwerking van kaderstelling in elke afzonderlijke gemeente. Maar het begrip kaderstelling kan wel worden afgeleid uit de wet aan de hand van de rol die de gemeenteraad inneemt in het duale bestel. De gemeenteraad heeft als uiteindelijk hoogste orgaan van de gemeente de algemene eindverantwoordelijkheid voor het gemeentelijk bestuur.

De Gemeentewet biedt de gemeenteraad verscheidene concrete instrumenten om zijn kaderstellende rol uit te oefenen. Zo beschikken gemeenteraadsleden over het recht van initiatief en amendement en kan de gemeenteraad verordeningen vaststellen. Ook de programmabegroting en het budgetrecht van de gemeenteraad kunnen tot de kaderstellende instrumenten worden gerekend.

Als rekenkamercommissie hadden we het onderzoeksonderwerp dualisering vanaf de start in 2011 in ons onderzoeksprogramma opgenomen en na een hernieuwde consultatie bij gemeenteraadsfracties en college bleek dit onderwerp ook voor deze partijen nog steeds relevant.

Deze relevantie blijkt ook uit landelijke evaluaties waaruit naar voren komt dat het dualisme - en meer in het bijzonder de kaderstellende rol van de gemeenteraad - in veel gemeenten nog onvoldoende tot uiting komt. Binnen de gemeente Beesel is al vaker de wens uitgesproken om de kaderstellende rol van de gemeenteraad te versterken. Het dualisme beoogt onder meer dat de gemeenteraad kaders stelt waarbinnen het college vervolgens zijn bestuursbevoegdheden uitoefent.

Als de kaders goed zijn kan de gemeenteraad als volksvertegenwoordiging achteraf goed beoordelen (controlerende rol) of het college de doelstellingen en effecten van een bepaald beleid (kader) heeft bereikt.

¹ Vragenrecht, recht van onderzoek, recht van interpellatie etc.

De wijze waarop die kaders worden gesteld is aan de gemeenteraad. Kaderstelling door gemeenteraden is een continu proces. Dat geldt ook voor Beesel. Vandaar dit onderzoek naar dualisme teneinde te komen tot een gezamenlijk wenselijk beeld over dualisme (onderlinge rolopvatting/-invulling en taakverdeling met betrekking tot kaderstelling) voor gemeenteraad en college.

De centrale vraagstelling luidt:

Hoe dual gedragen de raad en het college van de gemeente Beesel zich?

Op basis hiervan zijn de volgende subvragen geformuleerd:

1. Versterkt het dualisme de positie van de raad ten aanzien van zijn kaderstellende en controlerende functie en hoe bezien Beeselse raadsleden, collegeleden, burgemeester, secretaris en griffier dit?
2. Hoe verloopt het proces van regie op de raadsagenda in het presidium?
3. In hoeverre bestaat er tussen gemeenteraad en college duidelijkheid (en overeenstemming) over de onderlinge rolopvatting/-invulling en taakverdeling met betrekking tot kaderstelling?
4. Wat betekenen de opvattingen van gemeenteraad en college over hun rollen en het samenspel tussen deze organen voor (het functioneren van) de griffie en de ambtelijke organisatie?
5. Hoe gaat de raad om met de ter beschikking staande instrumenten met betrekking tot kaderstelling?
6. Hoe onderscheidt Beesel zich ten opzichte van andere gemeenten in haar gedragingen met betrekking tot kaderstelling?

1.2. Dualisering verder uitgediept

Dualisering wordt soms onterecht gelijk gesteld met het uitvergroten van tegenstellingen tussen college en raad, in die zin dat coalitiepartijen in de raad geacht worden met enige regelmaat afstand te nemen van collegevoorstellen en -standpunten.

Het is echter prima mogelijk dat besluitvorming op duale wijze tot stand komt zonder dat sprake is van een grote mate van meningsverschillen. Anderzijds kan een eenvoudig meningsverschil tussen coalitiepartijen naar buiten toe het beeld geven van duale besluitvorming ook al zijn de onderliggende processen niet perse dual. Kortom, dit voorbeeld illustreert dat de meningen over wat gezonde duale processen en verhoudingen zijn sterk uiteenlopen.

Op het moment van afronding van dit onderzoek pleitte de Commissaris van de Koning van Noord-Brabant tijdens het VNG-congres op 9 juni 2016 voor een landelijke evaluatie van de dualisering. Buiten de formele wetteksten zijn er in de literatuur relatief weinig handvatten voor goede uitwerking van dualisering te vinden, anders dan de 'common sense' dat de invulling van dualisering lokaal maatwerk is. In de volgende paragraaf gaan we hier nader op in.

Recente rapporten over de rol van de gemeenteraad

Gedurende de afronding van dit onderzoek zijn drie rapporten over de rol van de gemeenteraad en lokaal bestuur verschenen.

De rol van de gemeenteraad binnen het lokaal bestuur en de relatie gemeenteraad - samenleving zijn daarmee de afgelopen maanden onderwerp geweest van meerdere rapporten. De gedeelde zorg van de rapporten is de afstand tussen de representatieve democratie en de samenleving. Hoewel de conclusies en aanbevelingen uiteenlopen zoeken de drie rapporten naar mogelijkheden om raadsleden meer ruimte te geven voor hun volksvertegenwoordigende rol en naar ruimte voor experiment in de relatie gemeentebestuur-inwoners.

Denktank Vereniging van Nederlandse Gemeenten: Maatwerkdemocratie, naar een krachtiger, trefzekere gemeenteraad 2020 als kruispunt in de lokale democratie

De denktank signaleert een toegenomen intensiteit in de dynamiek van de relatie tussen inwoners, gemeenteraad en andere gemeentelijke geledingen. Deze toegenomen intensiteit is het gevolg van veranderende opvattingen over democratiseringsbehoeften enerzijds en anderzijds een toegenomen behoefte aan efficiënt bestuur. De Denktank heeft zich de vraag gesteld of deze dynamiek betekenis heeft voor het handelingsvermogen van de gemeenteraad. Onzekerheid bij raadsleden over eigen capaciteiten, toenemende complexiteit van beleidsdossiers en een groeiende hoeveelheid zaken die zich onttrekt aan directe gemeentelijke controle maakt volgens de Denktank een herbezinning op de gemeenteraad nodig.

Volgens de Denktank moet de gemeenteraad kleiner (maar beter beloond en met meer middelen voor ondersteuning). Hoewel sprake is van een uitgebreid rapport is de stap van analyse naar deze aanbevelingen summier.

Raad Openbaar bestuur: 15,9 uur, De verbindende rol van het raadslid in een vitale democratie

Het rapport ziet dezelfde trends als de VNG Denktank op raadsleden afkomen, maar geeft een andere draai. Als vertrekpunt voor aanbevelingen stelt de ROB dat van raadsleden niet verwacht kan worden nog meer tijd in het raadswerk te steken. Net als de Denktank pleit de ROB voor meer ondersteuning bijvoorbeeld door versterking van de griffie. Een belangrijk verschil is dat de ROB vooral aanbevelingen doet over de accenten die raadsleden zouden moeten leggen in hun werk tussen de verschillende rollen, waarbij de volksvertegenwoordigende rol een sterker accent zou moeten krijgen volgens de ROB.

Commissie Toekomstgericht lokaal bestuur: Op weg naar meervoudige democratie

De commissie constateert dat het openbaar bestuur onder druk staat en opnieuw verankerd moet worden door erkenning van de meervoudigheid van de democratische samenleving: er is flexibiliteit nodig in de manier waarop het bestuur maatschappelijke opgaven oppakt.

Naast ruimte voor experiment roept de commissie op tot een diepgaande evaluatie van de dualisering, want dat is tot op heden nog nooit gebeurd aldus de commissie.

1.3 Normenkader

De wetgever heeft weinig normen aangereikt voor een goede duale bestuurscultuur. Ook de bestuurskundige literatuur biedt relatief weinig houvast.

In opdracht van het ministerie van BZK is in 2008 "De staat van het dualisme" verschenen, een vrij uitputtend onderzoek waarbij bijvoorbeeld wordt geïnventariseerd in hoeverre raadsinstrumenten benut worden, bijvoorbeeld het aantal moties, schriftelijke vragen, raadsenquêtes etc. Echter in hoeverre al dan niet gebruik wordt gemaakt van bepaalde instrumenten zegt weinig over de kwaliteit van het duaal samenspel.

Verder laat het rapport een rijke schakering van invullingen zien en ook uit een publicatie van de Vereniging van Gemeentesecretarissen over succesvolle duo's (gemeentesecretarissen en griffiers) blijkt dat er veelkleurige invullingen zijn en dat daaruit geen goed of fout te destilleren valt. Een hele enkele keer krijgt een duale cultuur binnen een gemeente het predicaat "ongezond" op basis van een onderzoek, maar dan is over het algemeen de integriteit in het geding².

Behoudens deze - uitzonderlijke - situaties wordt, zoals in de vorige paragraaf aangegeven, wat een goede duale cultuur is bepaald door de gemeente zelf. Dit betekent dat ervoor gekozen is om voor dit aspect de normen af te leiden uit de gedeelde wensen van (college en) raadsleden. Hiertoe is een enquête uitgezet onder college, raad, fractievertegenwoordigers en het ambtelijk management. Bij de vraagstelling is rekening gehouden met de vraagstelling van de quick scan van het actieprogramma lokaal bestuur om de resultaten van de gemeente Beesel op punten te kunnen vergelijken met andere gemeenten. In de paragraaf onderzoeksverantwoording wordt hier dieper op ingegaan.

Voor wat betreft de normen die betrekking hebben op de randvoorwaarden voor het duaal samenspel, kunnen deze afgeleid worden uit de memorie van toelichting bij de wet dualisering: wat is de mate waarin de bestuursorganen qua randvoorwaarden eigenstandig kunnen functioneren?

Dit leidt tot de volgende normen:

Norm 1

Verordeningen zijn in overeenstemming met wettelijke eisen.

Norm 2

Regelingen gericht op het functioneren van de raad en op de inzet van raadsinstrumenten zijn zodanig vormgegeven dat de raad zelfstandig opereert.

Deze normen worden toegepast op:

- ✓ de inrichting en aansturing van de griffie
- ✓ de accountant
- ✓ de rekenkamercommissie
- ✓ de ombudsfunctie
- ✓ de financiële verordening
- ✓ de programmabegroting.

Norm 3

De raad functioneert volledig zelfstandig op terreinen die behoren tot de taken en verantwoordelijkheden van de raad.

Deze norm wordt toegepast op de voorgaande regelingen, maar dan gericht op de praktijk. Bijvoorbeeld aan de hand van de accountantscontrole: is er een overlegstructuur op raadsniveau met de accountant of heeft de afdeling financiën het primaat bij het overleg over de accountantscontrole?

² Zie bijvoorbeeld het rapport van de onderzoekscommissie o.l.v. Dick de Cloe naar de bestuurscultuur in de gemeente Laarbeek <http://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2015/1/Rapport-Laarbeek-9-januari-2015.pdf>

In concrete besluitvormingstrajecten dienen raad en college beiden hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen. Dat wil zeggen dat qua informatiepositie en regie op planning en stappen in besluitvormingsprocessen beide organen voldoende toegerust moeten zijn. Wat "voldoende" is hangt af van de complexiteit van het vraagstuk en de mate van belang voor politiek-bestuurlijke oordeelsvorming en is derhalve grotendeels (inter)subjectief. Deze norm is daarom getoetst via de enquête.

Samenvattend: door te werken met een enquête waarbij aan betrokkenen wordt gevraagd hoe ze het duaal samenspel ervaren, wordt de kern van dit onderzoek gevormd door een ervaringsonderzoek. De formulering van de normen hierboven heeft betrekking op de randvoorwaarden waarbinnen het duaal samenspel plaatsvindt, niet op het duaal samenspel zelf. In de volgende paragraaf wordt het onderzoeksproces geschetst.

1.4 Onderzoeksverantwoording

Na een 'kick off' door middel van een raadsbijeenkomst op 15 februari is een concept-vragenlijst uitgezet. Voor het onderzoek is naast documentstudie (zie literatuurlijst) gebruik gemaakt van een enquête met als doel de gezamenlijke beelden te bepalen. Deze enquête is uitgezet op 22 februari onder en ingevuld door 35 personen, te weten alle raadsleden, collegeleden, fractievertegenwoordigers en ambtelijk management. De enquête is afgesloten op 4 maart. In bijlage 2 zijn de vragen (inclusief beantwoording en waar mogelijk de landelijke referentiescores) opgenomen. Bij de formulering van de enquêtevragen is er voor gekozen om naast gesloten vragen bij elke vraag de mogelijkheid te bieden voor nadere toelichting ter duiding van de scores of voor een nadere toelichting. Hoewel een aantal respondenten hiervan gebruik heeft gemaakt, is de individuele beantwoording niet opgenomen in de rapportage, dit om de vertrouwelijkheid te kunnen waarborgen.

Als rekenkamercommissie hebben we die aspecten waar duidelijk verschil is tussen ambitie en werkelijkheid danwel grote verschillen in beantwoording nader besproken met de onderzoekers ter voorbereiding van een werkconferentie. Deze werkconferentie heeft plaatsgevonden op 23 mei 2016 met als doel enquêteresultaten te duiden en na te gaan wat eventuele aandachtspunten zijn voor aanbevelingen.

Gedurende het onderzoek hebben interviews plaatsgevonden met alle collegeleden en een aantal ambtenaren. Ook de fracties/partijen zijn bezocht op momenten dat zij vergaderden. Deze interviews zijn gebruikt om als onderzoekers voldoende context te verkrijgen voor duiding van voorbeelden genoemd in de enquête. De interviews zijn geen zelfstandige bron. Omwille van een voldoende vertrouwelijke uitwisseling zijn ook geen verslagen van gemaakt van die interviews.

Tot slot is ook een avond over burgerparticipatie bijgewoond om een actuele praktijkimpressie te verkrijgen over het samenspel tussen college, raad en buitenwereld.

1.5. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt de bevindingen, waarbij enerzijds - op basis van documentanalyse - in wordt gegaan op de randvoorwaarden voor duaal samenspel en anderzijds de enquêteresultaten en de werkconferentie worden behandeld.

In hoofdstuk 3 komen de reflecties op de deelvragen en de conclusie en aanbevelingen aan de orde.

2. Bevindingen

In paragraaf 2.1 komen de randvoorwaarden voor duaal samenspel aan de orde. In paragraaf 2.2 wordt ingegaan op de uitkomsten van de enquête. In paragraaf 2.3 wordt een impressie van de werkconferentie gegeven.

2.1. Uitkomsten analyse randvoorwaarden voor duaal samenspel

De basisvoorwaarden voor een eigenstandig opererende raad in Beesel worden in deze paragraaf toegelicht per afzonderlijk aspect, te weten de functies die volgens de Gemeentewet specifiek ten behoeve van de gemeenteraad (moeten) zijn ingericht.

De inrichting en aansturing van de griffie

Er is sprake van een zelfstandige griffie wanneer de raad het werkgeverschap op zich neemt van de griffie. In Beesel vervult de raad deze rol via de werkgeverscommissie bestaande uit drie vertegenwoordigers van de raad conform de verordening op de werkgeverscommissie³. Deze verordening is gebaseerd op de modelverordening van de VNG en aangepast voor de Beeselse situatie. Het instellen van een werkgeverscommissie is geen wettelijke verplichting, maar wel een effectieve manier om het werkgeverschap van de raad invulling te geven. De griffiemedewerkster werkt full time waarvan 18 uur voor de raad. Voor dit deel van de uren wordt zij aangestuurd door de griffier. Hoewel voor de griffiemedewerkster daarmee een ‘gemengde’ aansturing aanwezig is, is door de gesplitste aanstelling en door de rechtstreekse aansturing vanuit de raad van de griffier voldaan aan de randvoorwaarde dat de raad eigenstandige ondersteuning heeft.

De accountant

De accountant wordt formeel aangesteld door de raad. In de praktijk vindt aansturing plaats via de auditcommissie waar naast raadsleden ook anderen deel van uitmaken (burgemeester, hoofd financiën). Het voorzitterschap ligt bij een raadslid.

Vanuit een praktische uitwisseling is deze gemengde samenstelling een goede zaak. Als (permanent) aandachtspunt is het van belang dat de raadsleden hierin voldoende duidelijk de regie pakken en daarmee ook echt opdrachtgever voor de accountant zijn.

Met betrekking tot de opdrachtverlening aan de accountant valt op dat ook de interne controle is aanbesteed. Hoewel vanuit pragmatische optiek het combineren van opdrachten (kostenbesparing) vaak plaatsvindt, plaatsen we bij deze combinatie van taken een kanttekening. Aangezien de interne controle plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van het college (artikel 6 van de financiële verordening) is hiermee sprake van een gecombineerd opdrachtgeverschap van de accountant door raad en college, waarmee het eigenstandig opdrachtgeverschap van de gemeenteraad afgezwakt kan worden. Van de accountant wordt overigens volgens de richtlijnen van de beroepsgroep ook een belangenafweging gevraagd bij het aanvaarden van opdrachten en deze heeft in deze combinatie geen onaanvaardbare aantasting van de onafhankelijkheid gezien.

³ Vastgesteld in de gemeenteraad op 9 mei 2016.

De rekenkamercommissie

Beesel kent een rekenkamerverordening die voldoet aan wettelijke vereisten (verordening rekenkamercommissie gemeente Beesel 2011) en een rekenkamercommissie die ook daadwerkelijk actief is. Aan de vereisten van een eigenstandige ondersteuning van de raad op het terrein van de rekenkamerfunctie is daarmee voldaan.

De ombudsfunctie

Op basis van de gemeentewet dient een voorziening getroffen te zijn voor extern klachtrecht. Hiervoor heeft de wetgever verschillende mogelijkheden geformuleerd, bijvoorbeeld een gemeentelijke ombudsman, een ombudscommissie of de optie waar de gemeente Beesel voor heeft gekozen: deze voorziening onder te brengen bij de nationale ombudsman. De gemeente meldt dit ook op de website van de gemeente. Hiermee is aan de vereisten voldaan.

De financiële verordening

De actuele verordening van de gemeente Beesel inzake artikel 212 van de gemeentewet (Verordening op de uitgangspunten voor het financieel beleid, alsmede voor het financieel beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Beesel) voldoet aan de wettelijke vereisten. De verordening geeft aan dat op een drietal punten een uitwerking in de vorm van afzonderlijke nota's ten behoeve van de raad moet zijn. Deze zijn aanwezig (nota activa en afschrijving gemeente Beesel, nota reserves en voorzieningen en het treasurystatuut).

Met betrekking tot het melden van afwijkingen/het verlenen van toestemming van afwijkingen valt op dat dit in deze verordening wel voor afwijkingen van budgetten geregeld is, maar niet voor investeringskredieten. Hoewel geen wettelijke vereiste is het wel gebruikelijk dat de financiële verordening hiervoor kaders geeft⁴.

De programmabegroting en programmarekening

De programmabegroting is vernieuwd met ingang van het begrotingsjaar 2015. In de vraagstelling van de enquête zijn de ervaringen hierover meegenomen. Omdat de eerste cyclus met de nieuwe opzet ten tijde van de enquête nog niet was afgerond (de eerste programmarekening nieuwe stijl was nog niet verschenen) was het algemene oordeel positief, zij het met de kanttekening door diverse respondenten dat het nog te vroeg is een eindoordeel hierover te geven.

2.2. Uitkomsten enquête

In deze paragraaf wordt een korte analyse van de enquête gegeven. In bijlage 2 is per vraag inzichtelijk hoe de beantwoording is geweest.

Met een enquête onder zowel raadsleden, fractievertegenwoordigers, collegeleden als ambtelijk management is beoogd een beeld te krijgen van de wenselijke en werkelijk situatie zoals deze door de diverse groepen ervaren wordt met betrekking tot verschillende facetten van het duaal samenspel.

⁴ Zie bijvoorbeeld VNG "raadgever financiële verordening" juni 2015.

Doel van de analyse in deze paragraaf is een schifting te maken tussen enerzijds de onderwerpen waarover een gedeeld beeld bestaat en men (redelijk) tevreden is, en anderzijds de onderwerpen waarover verschil van mening bestaat en er behoefte bestaat aan verbetering / verandering.

Omdat het aantal respondenten in totaal uit 35 personen bestaat kunnen individuele personen een groot gewicht geven aan de beantwoording van een vraag. In de analyse ligt de focus daarom op die punten waar een aanzienlijk deel van de personen (globaal tenminste een derde van de respondenten) ontevreden/kritisch is.

Deel 1: de interactie bestuur-buitenwereld

De interactie tussen bestuur en buitenwereld behoeft aandacht. Over wie in de praktijk leidend is bij het betrekken van inwoners bestaat een duidelijk beeld, dat is het college. Over wie leidend zou moeten zijn (raad of college) bestaat een verdeeld beeld binnen alle typen respondenten. Daarnaast komt uit de enquête naar voren dat er een verdeeld beeld is als het gaat om ambities:

- ✓ Als het gaat om de raad zelf vindt een derde van de raadsleden en alle ambtenaren dat meer interactie met de buitenwereld mogelijk is. Tegelijkertijd vindt meer dan de helft van de raadsleden dat er voldoende initiatieven ontplooid worden.
- ✓ Bijna de helft van de raadsleden vindt dat het college meer initiatieven mag ontplooiën richting buitenwereld, hoewel raadsvertegenwoordigers, collegeleden en ambtenaren hier wel tevreden over zijn.
- ✓ De raadsleden vinden dat ambtenaren meer initiatieven richting buitenwereld zouden kunnen ontplooiën. Collegeleden en fractievertegenwoordigers zijn hierover wel tevreden. Daarnaast vindt een meerderheid van alle respondenten (behalve fractievertegenwoordigers) dat de raad als geheel vaker het initiatief zou moeten nemen tot nieuwe werkvormen (buiten de bestaande raadsyclus) om de burger te bereiken.

Ook vinden alle type respondenten, behalve de fractievertegenwoordigers, dat de huidige invulling van het insprekrecht geen toegevoegde waarde heeft.

Deel 2: het onderlinge samenspel

De respondenten vinden in meerderheid dat de raad onafhankelijk genoeg staat ten opzichte van het college (hoewel een stevige minderheid van 6 raadsleden dat niet vindt).

Als het gaat om de betrokkenheid bij de ontwikkeling van beleid vindt twee derde van de raadsleden, de helft van de fractievertegenwoordigers, de helft van het college en alle ambtenaren dat de raad niet vanaf het eerste ontwikkelmoment betrokken hoeft te zijn bij beleidsvorming.

Een meerderheid van de respondenten is tevreden over de kwaliteit van de kaderstelling door de gemeenteraad. Opmerkelijk is dat alle ambtenaren hierover ontevreden zijn en wederom een stevige minderheid (6 personen) van de raad.

Er is groot draagvlak (met name onder de raad, fractievertegenwoordigers en college) voor de stelling: "de raad moet aanvullend op de reguliere vergaderstukken verspreid over het jaar een beperkt aantal onderwerpen agenderen voor nadere verdieping."

Er is overigens weinig steun voor de stelling dat raadsleden uitsluitend onderling moeten debatteren. De stelling liever een goed besluit dan een goed proces wordt door een grote meerderheid onderschreven.

Een grote meerderheid van de respondenten vindt dat collegeleden altijd aanwezig moeten zijn bij raads- en commissievergaderingen, met uitzondering van de ambtenaren.

Ook is een grote meerderheid van de respondenten tevreden over het functioneren van het presidium, wederom met uitzondering van de ambtelijke respondenten die hierover verdeeld zijn. De stelling: "Het presidium moet zich bezig houden met procesmatige aangelegenheden van de raad en raadscommissies. Politiek-bestuurlijke aangelegenheden horen niet thuis in het presidium.⁵" kan op nagenoeg unanieme bijval rekenen (slechts twee personen zijn het oneens met deze stelling). Raadsleden zijn trouwe bezoekers van de fractievergadering, fractievertegenwoordigers iets minder trouw en voor wethouders geldt een wisselend beeld.

Een grote meerderheid van alle typen respondenten is het erover eens dat het college veel ruimte krijgt voor uitvoering (slechts twee personen zijn het oneens met deze stelling).

Er zijn twee punten waar respondenten duidelijk ontevreden over zijn:

- ✓ De raad is in grote meerderheid ontevreden over de politieke discussie tussen college en raad. Omdat collegeleden en fractievertegenwoordigers dit (in meerderheid) niet herkennen ligt hier een onderwerp voor nadere verdieping. Uit de individuele toelichtingen komt met name naar voren dat het debat te voorzichtig zou zijn en meer het karakter heeft van standpunten poneren dan van een echt debat.
- ✓ Met betrekking tot de typen vergaderingen in de raadscyclus bestaat bij de diverse respondenten ontevredenheid over de invulling van de opiniërende vergadering. Over de beide andere vergaderingen (commissie en besluitvormende raad) is men over het algemeen wel tevreden.

Deel 3: informatievoorziening

De informatievoorziening wordt als adequaat beschouwd door de respondenten. Grote aandachtspunten zijn er op basis van de enquête niet. Respondenten onderschrijven in grote meerderheid de stelling: "De raadsvoorstellen zijn meestal zo opgesteld dat er op een goede manier besluitvorming over kan plaatsvinden."

De nieuwe begrotingscyclus kan op bijval rekenen met enkele kritische kanttekeningen. Overigens vinden veel respondenten het nog te vroeg om een echt oordeel te vellen over de kwaliteit van de nieuwe begrotingsstructuur.

Een ruime meerderheid van de raadsleden en alle collegeleden vindt dat de raad bruikbare en inzichtelijke (tussen)rapportages krijgt over belangrijke gemeentelijke onderwerpen. Onder ambtenaren en fractievertegenwoordigers is het beeld verdeeld. Een ruime meerderheid onder alle respondenten onderschrijft de stelling dat het college de raad tijdig informeert.

⁵ artikel 6 van het reglement van orde 2011.

Het initiatief voor informatievoorziening ligt volgens een ruime meerderheid van de respondenten bij het college. Alleen de fractievertegenwoordigers herkennen dit beeld niet en zien de raad als initiërend.

Deel 4: speciaal voor raadsleden

De dominante informatiebron voor zowel raadsleden als fractievertegenwoordigers zijn de reguliere (raads)stukken. Dit vertegenwoordigt bijna de helft van de informatie. Inwoners als informatiebron volgen op gepaste afstand (16%), daarna college (13%). Voor fractievertegenwoordigers is het college een belangrijker informatiebron dan inwoners.

Raadsleden zien zichzelf over het algemeen meer als dossiertijger (iemand die de stukken goed kent) dan als zwerfkat (iemand die vooral zijn oor te luister legt). Fractievertegenwoordigers zien zichzelf wat meer als zwerfkat dan als dossiertijger, maar dit beeld is niet echt uitgesproken.

De agenda wordt voor bijna 80% bepaald door de stukken die de raad ontvangt volgens zowel raadsleden als fractievertegenwoordigers. De agenda wordt volgens raadsleden voor twee derde bepaald door het gemeentehuis en voor een derde door de buitenwereld. Voor fractievertegenwoordigers ligt het percentage gemeentehuis op 75%.

Het eigen oordeel over het duaal samenspel

Het duaal samenspel krijgt van raadsleden gemiddeld een 7,1, van fractievertegenwoordigers een 6,7 en van collegeleden een 6,8. De spreiding beperkt zich redelijk, er wordt één onvoldoende gegeven (een 5) door een raadslid.

2.3 De werkconferentie

In paragraaf 2.2 zijn die aspecten gepresenteerd uit de enquête die om nadere duiding vroegen. Als rekenkamercommissie hebben we ervoor gekozen het merendeel van deze aspecten te behandelen in een werkconferentie voor de raad, de fractievertegenwoordigers, het college en de ambtelijke top. Sommige aspecten zijn hier iets minder nadrukkelijk aan de orde gekomen, omdat gedurende de onderzoeksperiode hier separaat stappen in werden gezet op aangeven van onder meer het presidium. Dit betreft met name de discussie over eventuele aanpassingen van de vergaderstructuur.

In deze paragraaf wordt een weergave van de opbouw van de werkconferentie gegeven. Duiding en analyse volgt in hoofdstuk 3.

Tijdens de werkconferentie is ingegaan op de volgende zaken:

1. het rapportcijfer
2. het insprekrecht en de opiniërende vergadering
3. moties versus toezeggingen
4. het debat
5. de buitenwereld
6. de agenda.

Gestart is met het gegeven dat de enquêteresultaten van fractievertegenwoordigers en raadsleden op punten uiteenliepen. Mogelijk is dit een aandachtspunt binnen de fracties zelf of voor de gehele raad om te zorgen dat de informatiepositie van fractievertegenwoordigers zoveel mogelijk op hetzelfde niveau is als van de raadsleden. Recent is door de griffie een overleg met fractievertegenwoordigers geïnitieerd.

Ad 1) Uit het rapportcijfer blijkt dat het onderlinge duale samenspel niet duidt op grote ontevredenheid. De aandachtspunten uit de enquête laten vooral ambities voor verbetering zien en enkele leerpunten.

Ad 2) Opiniërende vergaderingen vinden op dit moment weinig plaats. Mogelijk kan door een andere invulling van het insprekrecht in combinatie met marginale aanpassingen in de vergaderstructuur toch bewerkstelligd worden dat het doel van de opiniërende vergadering (een schakel tussen informatie delen en besluitvorming) op een andere manier een plek kan krijgen. Op dit moment vinden hierover in het presidium gesprekken plaats.

Enkele stellingnames uit de beantwoording van de enquête om bij dit punt vast te houden:

- ✓ Vaak zijn de standpunten al voorafgaand aan de vergadering ingenomen en is er geen ruimte voor voortschrijdend inzicht.
- ✓ Sprekrecht is éénrichtingsverkeer, er is amper mogelijkheid om uitgebreid met sprekers van gedachten te wisselen, laat staan hier dan met de raad over in debat te gaan.
- ✓ Inspreken zou vlak voor de behandeling van het stuk moeten inspreken en niet voorafgaand aan de vergadering.
- ✓ Als iemand pas op de raadsvergadering spreekt, dan heb je als fractie al een standpunt bepaald. Dan zou iedere fractie moeten schorsen bij dat punt, maar dat gebeurt eigenlijk niet.
- ✓ De opiniërende vergadering komt te weinig uit de verf, maar dit kan ondervangen worden door in de commissievergadering meer ruimte te geven voor debat.

Ad 3) De vraag wat is effectiever: a) een motie indienen of b) een toezegging lospeuteren leidde tot een aantal overwegingen:

- ✓ Een motie die niet verworpen wordt kan vanuit partijpolitiek opzicht opportuun zijn richting verkiezingen/achterban: "dit is binnengehaald".
- ✓ Een toezegging lospeuteren is makkelijker, alleen de portefeuillehouder hoeft overtuigd te worden.
- ✓ Denk aan de mogelijkheid voor ambtelijke ondersteuning.
- ✓ Gezien het gegeven dat collegeleden altijd een informatievoorsprong hebben, kunnen ze mogelijk vaker in plaats van ontraden aangeven onder welke condities ze een motie of amendement uitvoerbaar achten.

Ad 4) Over het politieke debat zijn de volgende overwegingen gedeeld:

- ✓ Mogelijk experimenteren in een regulerende vorm dat externe partijen mee zouden mogen debatteren.
- ✓ Mogelijk experimenteren met interrupties.
- ✓ Er moet interactie kunnen (blijven) plaatsvinden met het college.

Ad 5) Als het gaat om het betrekken van inwoners dan houden de politieke partijen natuurlijk altijd de ruimte om dit op eigen titel te doen los van de initiatieven van het college en de raad als geheel.

Als het gaat om de informatiepositie van de totale raad op een hoger plan te brengen, dan kan het nuttig zijn om als raad als geheel naar buiten te gaan. Het is goed als fractievertegenwoordigers hierbij aan kunnen sluiten.

Aandachtspunt voor iedereen is om buiten geen inhoudelijke toezeggingen te doen (procedurele uitspraken kunnen wel worden gedaan, bijvoorbeeld over wanneer iets waar behandeld wordt).

Ook voor dit punt geldt dat het college als dagelijks bestuur mogelijk een informatievoorsprong heeft. De raad kan ervoor kiezen om op elk moment in het proces een rol te nemen, echter de raad zal het niet kunnen waarmaken om elk proces even diep te volgen.

Ad 6) Een mogelijke oplossing hiervoor is een nadere uitwerking van de raadsagenda: aanvullend op de vergaderstukken verspreid over het jaar een beperkt aantal onderwerpen agenderen voor nadere verdieping.

De meningen hierover waren verdeeld, echter als dit geïnterpreteerd wordt als "maak ruimte om in te spelen op ontwikkelingen" dan kan deze nadere uitwerking van de raadsagenda wel op steun rekenen mits fracties, raadsleden en collegeleden inbreng kunnen geven voor deze agenda.

De bijeenkomst is afgesloten met het beeld dat op basis van het uiteindelijke rekenkamerrapport procesafspraken gemaakt zouden kunnen worden voor verbeteracties (aanvullend op de leerlijnen die de raad reeds voor zichzelf geformuleerd heeft).

3. Beantwoording onderzoeksvragen en conclusie

In dit hoofdstuk wordt eerst een korte reflectie gegeven op de deelvragen, waarna een conclusie volgt.

3.1. Reflectie op de deelvragen

1. Versterkt het dualisme de positie van de raad ten aanzien van zijn kaderstellende en controlerende functie en hoe zien Beeselse raadsleden, collegeleden, burgemeester, secretaris en griffier dit?

In het onderzoek heeft geen reflectie plaatsgevonden ten opzichte van de periode voorafgaand aan de invoering van de dualisering, dus in de meest strikte zin laat deze vraag zich niet beantwoorden omdat er geen 'nul-meting' bestaat. Daarnaast bepaalt, zoals aangegeven, de lokale context wat goed en effectief duaal samenspel is. Op basis van de enquête geeft het merendeel van de raadsleden (maar ook fractievertegenwoordigers en collegeleden) het samenspel een ruime voldoende. Dit betekent dat op onderdelen aandachtspunten voor verbetering bestaan maar het samenvattend beeld van het duale samenspel door de betrokkenen in Beesel als ruim voldoende wordt ervaren.

2. Hoe verloopt het proces van regie op de raadsagenda in het presidium?

De respondenten zijn over het algemeen tevreden over het functioneren van het presidium. De stelling wordt onderschreven dat het presidium zich bezig moet houden met procesmatige aangelegenheden van de raad en raadscommissies. Politiek-bestuurlijke aangelegenheden horen niet thuis in het presidium.

Uit analyse van de presidiumverslagen vanaf de start van deze raadsperiode blijkt dat het presidium zich inderdaad bezig houdt met procesmatige aangelegenheden van de raad en de raadscommissies. Ook komt hieruit naar voren dat het presidium structureel reflecteert op het verloop van de vergaderingen.

3. In hoeverre bestaat tussen gemeenteraad en college duidelijkheid (en overeenstemming) over de onderlinge rolopvatting/-invulling en taakverdeling met betrekking tot kaderstelling?

Uit de enquête blijkt dat een redelijke consensus bestaat over de onderlinge rolopvatting/-invulling en taakopvatting met betrekking tot kaderstelling.

Raadsleden zijn kritisch over de politieke discussie tussen college en raad. Attentiepunten zijn de kwaliteit van het onderling debat waarbij het mogelijk moet zijn zowel onderling te debatteren maar ook het college te bevragen en het elkaar iets kunnen gunnen. Ter illustratie van het laatste: in plaats van moties te ontraden zouden collegeleden (die inherent een informatievoorsprong hebben) moties ruimhartiger kunnen overnemen, eventueel met zelf geformuleerde randvoorwaarden. Hierdoor kan ruimte ontstaan om raadsleden meer te laten stralen.

Uit de werkconferentie blijkt dat er behoefte bestaat om te experimenteren met ruimte voor interruptie. Daar waar het gaat om de ambitie om meer contact met de buitenwereld is er verschil tussen ambitie en werkelijkheid, met name over de vraag wie leidend moet zijn (college, raad, fractie). Tijdens de werkconferentie is een eerste aanzet gedaan om dit verder uit te werken, maar hier ligt de grootste ambitie voor het duaal samenspel in Beesel voor de komende jaren.

4. Wat betekenen de opvattingen van gemeenteraad en college over hun rollen en het samenspel tussen deze organen voor (het functioneren van) de griffie en de ambtelijke organisatie?

De attentiepunten met betrekking tot het onderlinge samenspel zelf zijn primair een aangelegenheid voor raad en college zelf. De ambtelijke organisatie en griffie kunnen op basis van de enquêteresultaten op twee terreinen een belangrijke (ondersteunende) rol spelen:

a) Informatievoorziening: de informatievoorziening vanuit de organisatie wordt over het algemeen als adequaat ervaren. Op dit punt ontlopen ambitie en werkelijkheid elkaar nauwelijks.

b) Externe gerichtheid: de gemeente Beesel geeft in de praktijk ook op een serieuze wijze vorm aan de externe gerichtheid van de eigen organisatie.

Het vraagstuk hierbij is de wijze waarop de gemeenteraad (dat wil zeggen de raad als collectief, dus de optelsom van de afzonderlijke fracties) een plaats heeft in de relatie gemeentebestuur-buitenwereld.

5. Hoe gaat de raad om met de ter beschikking staande instrumenten met betrekking tot kaderstelling?

De raad maakt gebruik van diverse instrumenten voor kaderstelling. Naast de P&C-cyclus, het stellen van vragen, moties en amendementen worden bijvoorbeeld ook af en toe initiatiefvoorstellen gelanceerd door de gemeenteraad. De effectiviteit van de instrumenten is in het presidium onderwerp van regelmatige evaluatie, wat de effectiviteit ten goede komt. Zeer uitzonderlijke instrumenten zoals de raadsenquête zijn nog niet ingezet. Dat geldt ook voor lichtere onderzoeksvormen zoals een raadsonderzoek⁶ enkel gericht op extra informatie of kennisverbreding/verdieping, een contra-expertise of een extra vraag aan de accountant. Daar staat wel tegenover dat de Beeselse raad waar nodig ook het initiatief neemt om de buurgemeenten te betrekken bij maatschappelijke vraagstukken.

6. Hoe onderscheidt Beesel zich ten opzichte van andere gemeenten in haar gedragingen met betrekking tot kaderstelling?

Voor zover referentiewaarden aanwezig zijn⁷ bevindt Beesel zich in lijn met deze referentie-gemeenten of onderscheidt Beesel zich in positieve zin, met uitzondering van de invulling van het insprekrecht. Op basis van de werkconferentie komt naar voren dat de mogelijkheden tot verbetering zich met name bevinden op het terrein van externe gerichtheid. Een punt dat overigens in lijn is met recent verschenen rapporten over het raadswerk in Nederland.

⁶ Bijvoorbeeld het onderzoek naar de Floriade door de risicodragende gemeenten.

⁷ De gebruikte referentiewaarden zijn afkomstig uit de Quick Scan lokaal bestuur van het voormalige actieprogramma van de VNG.

3.2. Conclusies en aanbevelingen

De voornaamste conclusie is dat in de gemeente Beesel de duale basis op orde is met marginale attentiepunten op het terrein van werkgeverschap binnen de griffie, opdrachtverlening aan de accountant en de financiële verordening. Uit het belevingsonderzoek (enquête) komt naar voren dat de gemeente vooral een ambitie heeft op het terrein van het betrekken van inwoners.

De gemeente Beesel is tegelijkertijd als gemeente al goed op stoom als het gaat om het thema burgerparticipatie, overheidsparticipatie of gewoon burgerbetrokkenheid. Zaken die in andere gemeenten nog in de kinderschoenen staan gebeuren door de nabijheid van organisatie en inwoners (maatschappelijke antenne van de beleidsmedewerkers, de natuurlijke neiging om inwoners op verschillende manieren op te zoeken) op een vanzelfsprekende wijze in Beesel. De gemeente bestaat uit actieve gemeenschappen en de gemeente probeert laagdrempelig contact met de inwoners te bevorderen en inwonersinitiatief te stimuleren en te faciliteren.

De relatie buitenwereld-gemeentebestuur heeft een relatie met dualisering daar waar het de rolverdeling en rolopvatting betreft tussen raad, college en organisatie met betrekking tot het benaderen van (of benaderd worden door) de buitenwereld. Immers als zowel de ambtenaren en het college intensief bezig zijn met burgerparticipatie in een gemeenschap waar de raadsleden nog echte volksvertegenwoordigers zijn en erg laagdrempelig hun informatie ophalen en hun achterban ontmoeten in de sportclub, op straat of in het verenigingsleven, kan dit leiden tot vragen als "wie is nu waarvan?", "waarom als raad collectief optrekken als het gaat om inwonersbetrokkenheid?", "wat is de toegevoegde waarde, what's in it for me (als volksvertegenwoordiger)?"

De onderzoekers is gevraagd om best practices uit het land te presenteren, maar met elk afzonderlijk voorbeeld doen we de specifieke Beeselse situatie tekort, daarom een advies, niet op basis van harde onderzoeksresultaten, maar op basis van waarneming door de onderzoekers uit de praktijk als antwoord op de vraag: Wat past bij Beesel en de Beeselse raadsleden en fractievertegenwoordigers die zo diep hun wortels in de samenleving hebben liggen?

Als wenkend perspectief adviseren de onderzoekers om los van de raadscyclus af en toe als raadsleden ronde tafels te initiëren waarop inwoners kunnen debatteren over telkens verschillende onderwerpen, waarbij de raadsleden en fractievertegenwoordigers als gastheer of ambassadeur van de gemeente optreden.

Het moet qua thema dan gaan over onderwerpen waarop de gemeente bij voorkeur nog geen visie of plannen heeft liggen, zodat er echte open gesprekken kunnen plaatsvinden, op basis van nieuwsgierigheid⁸.

De volgende voorbeelden gelden ter inspiratie:

- ✓ de burgertop in Tilburg (zie het afzonderlijke kader hieronder, door de gemeente geïnitieerd en themagewijs);
- ✓ de Neerijntop (zie het afzonderlijke kader hieronder), hoewel ook bij dit voorbeeld de gespreksleiders niet vanuit de raad komen;
- ✓ de gemeente Zeist⁹ die diverse thema's middels ronde-tafels-gesprekken oppakt waarbij de raad aan de voorkant kaders stelt over het proces;

⁸ Zoals ook aan de orde is geweest tijdens de worksop 'waardierend onderzoek' voor raadsleden en fractievertegenwoordigers door dhr. Luc Verheijen op 14 juni 2016.

- ✓ de gemeente Zaanstad met een voorbeeld over de investeringsstrategie, waar raadsleden in een eerste ronde als gespreksleiders optraden richting inwoners en niet hun mening konden laten horen en een tweede ronde waarin raadsleden met elkaar in gesprek gingen en de stad dit faciliteerde;
- ✓ de gemeente Utrecht waar raadsleden thema's agenderen;
- ✓ de gemeente Lelystad die zelfs een apart gesprekscircuit heeft opgetuigd waar inwoners agenderend zijn naast de reguliere raadscyclus (zie het afzonderlijke kader hieronder).

Kern is dat raadsleden een actieve rol hebben in de gemeentebrede initiatieven om de kloof tussen inwoners en de gemeente te verkleinen op een faciliterende wijze. Ze zetten als het ware hun 'raadspet' even af en de 'facilitator' pet op, zodat ze in een latere fase in het proces naar alle vrijheid hun 'raadspet' weer op kunnen zetten, waardoor ze hun palet verbreden en er geen mogelijkheden ingeperkt worden. De belangrijkste ontwikkeling die hiermee gepaard gaat is dat raadsleden getraind zouden moeten worden in het faciliteren van een dialoog in plaats van een debat. Gezien de betrokkenheid van de Beeselse raadsleden bij de gemeenschap moet dit vrij goed te implementeren zijn.

De belangrijkste kenmerken van een dialoog (waar in tegenstelling tot een debat het vergaren van zoveel mogelijk gezichtspunten en overwegingen centraal staan, in plaats van zoals bij een debat, waarbij elkaar proberen te overtuigen centraal staat en de ander bevragen ten dienst staat om zo tot een zo breed gedragen oplossing te komen) zijn:

- ✓ durf vragen te stellen
- ✓ wees nieuwsgierig
- ✓ sta open voor het verhaal van de ander
- ✓ respecteer wat de ander nodig heeft om zijn verhaal te doen
- ✓ ga vertrouwelijk om met wat je hoort en ziet
- ✓ niets is gek.

Neerijntop

In de gemeente Neerijnen is aan inwoners gevraagd mee te denken over de toekomst van de gemeente. Tijdens drie avonden (in elk van de drie kernen) zijn ideeën van inwoners opgehaald. Vervolgens vormden de verslagen van deze avonden de basis voor een 'gesprekstafelindeling' voor de Neerijntop, een zaterdagochtend voor en in het gemeentehuis waar inwoners onder leiding van getrainde gespreksleiders concrete ideeën hebben uitgewerkt. Dit onder muzikale begeleiding van visserskoren, met activiteiten als ponyrijden voor kinderen.

De raadsleden waren tijdens deze bijeenkomsten van harte welkom om met inwoners in gesprek te gaan, in de gekozen opzet hadden zij geen rol als gespreksleider, echter het zou ook mogelijk zijn geweest om de raadsleden te trainen voor deze gespreksleidersrol.

Hieronder als eerste een verslag van De Gelderlander over de drie avonden. Daarna de aankondiging van de Neerijntop op YouTube, het eerste verslag op de site van de gemeente zelf en een impressie van de top in de lokale pers.

<http://www.gelderlander.nl/regio/rivierenland/neerijnen/gewone-burgers-en-jeugd-praten-over->

⁹ Zie de publicatie "Lopen onder water": www.lopenonderwater.nl en klik door op "download boekje"

[toekomst-neerijnen-1.6043332](#)

https://m.youtube.com/watch?v=kG_GD7cncP8

https://www.neerijnen.nl/neerijentop_levert_negen_ideeen_op/

<http://www.hetkontakt.nl/regio/bommelerwaard/algemeen/97248/neerijnen-top-wie-nu-niet-komt-moet-later-niet-zeuren->

Burgertop sociaal 013

Op 23 april 2016 is in Tilburg een burgertop georganiseerd door de Sociale Raad Tilburg. Aan de hand van tafelgesprekken onder leiding van neutrale gespreksleiders zijn ideeën verzameld voor de vier thema's veiligheid, wonen, werken & meedoen en zorg. Deze ideeën zijn aangeboden aan de gemeenteraad.

Voor informatie over deze burgertop zie

<http://burgertopsociaal013.nl/>

Voor een column met een evaluatie zie

<http://petrahabet.nl/?p=publicatiesinbeeld&sp=column>

Buitenraad Lelystad

Onder de noemer "buitenraad" (<http://buitenraad.nl/>) organiseert de gemeente Lelystad mogelijkheden voor inwoners om in gesprek met de raad te gaan.

Iedereen kan onderwerpen voor een buitenraad insturen. Dat geldt voor raadsleden maar ook voor inwoners die een onderwerp belangrijk vinden. Alle geldige inzendingen komen op de website te staan in een themalijst. Iedere maand selecteren de gezamenlijke fractievoorzitters een thema voor de buitenraad op basis van vastgelegde spelregels. De inzenders van dat thema krijgen daarna een uitnodiging om te adviseren bij de voorbereiding van de avond.

Bestuurlijke wederhoor

Van: Halffman, Robbert

Verzonden: dinsdag 19 juli 2016 07:37

Aan: Apeldoorn-Feijts, Esther

Onderwerp: Bestuurlijke wederhoor op RKC-rapport 'Dualisme – een onderzoek naar het duale samenspel tussen raad en het college in de gemeente Beesel'

Geachte leden van de Rekenkamercommissie,

Het college heeft kennis genomen van het onderzoeksrapport 'Dualisme' en uw verzoek tot bestuurlijke wederhoor.

Alvorens op het rapport in te gaan spreken wij onze waardering uit voor het onderzoeksproces dat geleid heeft tot dit rapport. Het samen oppakken van dit proces heeft op zichzelf al geleid tot 'het goede gesprek' en verheldering over het onderzoeksthema over en weer.

Inhoudelijk kunnen wij ons vinden in de voornaamste conclusie 'dat in de gemeente Beesel de duale basis op orde is met marginale attentiepunten...' en 'dat de gemeente vooral een ambitie heeft op het terrein van het betrekken van de inwoners'.

Door het hele rapport heen staan verschillende suggesties voor verbetering. Wij zijn graag bereid om het gesprek aan te gaan met (een vertegenwoordiging van) de gemeenteraad teneinde deze suggesties te vertalen naar de praktijk. In dit gesprek willen wij graag samen de suggesties toetsen aan de hand van vragen als 'wat willen we bereiken' en 'welke inspanning mag dit kosten cq willen we hiervoor leveren'. Kortom, welke suggesties vinden we echt de moeite waard.

Tot slot geven we op twee onderdelen nog het volgende mee:

1. het rapport bevat één -ondergeschikte- onjuistheid: de griffiemedewerkster is niet fulltime maar parttime (p. 10).
2. de suggestie in paragraaf 3.1 deelvraag 3 (p. 17) aan het college om moties ruimhartiger te benaderen, willen wij graag aanvullen met suggestie dat opstellers van een motie vooraf deskundigheid kunnen inroepen van verantwoordelijk portefeuillehouder dan wel ambtenaar.

Wij gaan ervan uit u hiermee op dit moment voldoende te informeren. Mocht u behoefte hebben aan een nadere gesprek, dan zijn wij daartoe uiteraard bereid.

Met vriendelijke groet,

College van B&W

Nawoord

De rekenkamercommissie heeft met belangstelling kennis genomen van de reactie van het college van burgemeester en wethouders op ons rapport. De waardering van het college voor het doorlopen onderzoeksproces delen wij als commissie. In ons streven om als natuurlijk adviespartner voor de raad te opereren, is bij een onderzoek naar het samenspel tussen raad en college ook het samenspel tijdens het onderzoek tussen rekenkamercommissie en raad en college van belang. In dit proces hebben alle partijen telkens een lerende houding aangenomen.

Het stemt ons tevreden dat het college de voornaamste conclusies onderschrijft en graag met de raad het gesprek aangaat over de aanbevelingen c.q. suggesties uit het onderzoek. De wens van het college om samen met de raad de suggesties uit het onderzoek te vertalen naar de praktijk geeft het samenspel tussen raad en college van de gemeente Beesel weer.

Het college heeft twee opmerkingen (één correctie en één handreiking richting raad) bij het rapport geplaatst. De conclusies, bevindingen en aanbevelingen in het rapport blijven daarbij overeind staan.

Wij spreken onze dank uit voor de samenwerking die verleend is bij de uitvoering van het onderzoek. Behalve de actieve inbreng vanuit de raad, betreft het eveneens de bestuurlijk en ambtelijke inbreng die onder andere tijdens de enquête, interviews en werkconferenties is geleverd.

Het is aan de gemeenteraad om in samenspel met het college het gezamenlijk wenselijk beeld over dualisme tot tevredenheid in de praktijk te brengen.

Bijlage 1: Geraadpleegde stukken gemeente Beesel

Brief aanbesteding accountantswerkzaamheden voor de Raadsperiode 2014-2017, 3 oktober 2013

Griffieplan Gemeente Beesel Van 'Gewoon Anders' naar 'Gewoon Samen' februari 2016

Integrale afspraken- en vragenlijst versie maart 2015

Integrale afspraken- en vragenlijst versie september 2015

Nota activa en afschrijving gemeente Beesel, januari 2015

Treasurystatuut gemeente Beesel januari 2016

Verordening op de uitgangspunten voor financieel beleid, alsmede voor het financieel beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Beesel, (24 juni 2013)

Verordening rekenkamercommissie gemeente Beesel 2011

Verslag auditcommissie 13 mei 2013

Verslagen presidium 10 februari 2014, 19 mei 2014, 16 juni 2014, 22 september 2014, 8 december 2014, 26 januari 2015, 11 mei 2015, 8 juni 2015, 6 juli 2015, 19 oktober 2015, 23 november 2015 en 14 december 2015

Bijlage 2: Analyse per vraag

Achtergrond

De enquête is ingevuld door 35 personen, als volgt verdeeld per type respondent:

Vraag 1. Bent u:	
	Aantal personen
Raadslid	15
Fractievertegenwoordiger	11
Collegelid	4
Ambtenaar	5
	35

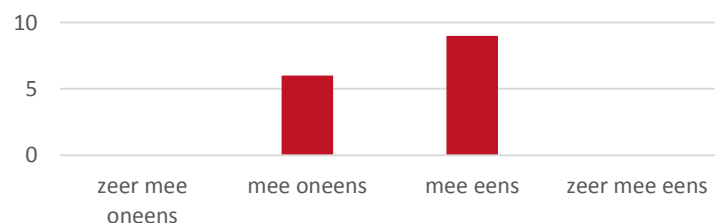
Niet iedereen heeft de volledige vragenlijst ingevuld:

- ✓ Vanaf vraag 4 is een fractie-vertegenwoordiger gestopt met invullen
- ✓ Vanaf vraag 8 is een tweede fractievertegenwoordiger gestopt met invullen.

De achterliggende vragen zijn gegroepeerd per type respondent. Omdat niet alle vragen aan alle typen respondenten zijn voorgelegd wisselt het aantal grafieken per vraag.

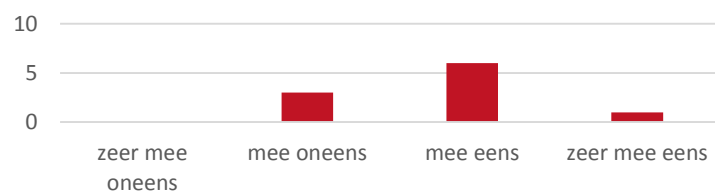
Vraag 2. Stelling: "De raad neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken".

Raadsleden



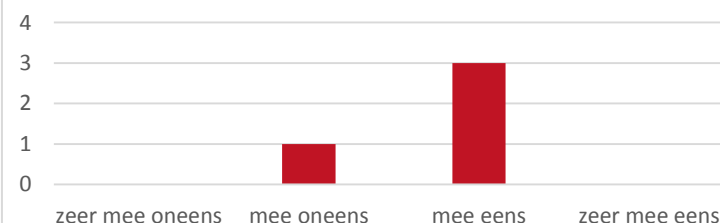
Vraag 2. Stelling: "De raad neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken".

Fractievertegenwoordigers



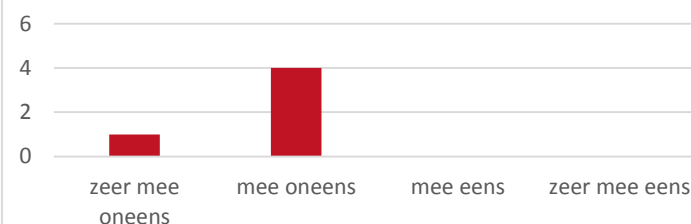
Vraag 2. Stelling: "De raad neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken".

Collegeleden



Vraag 2. Stelling: "De raad neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken".

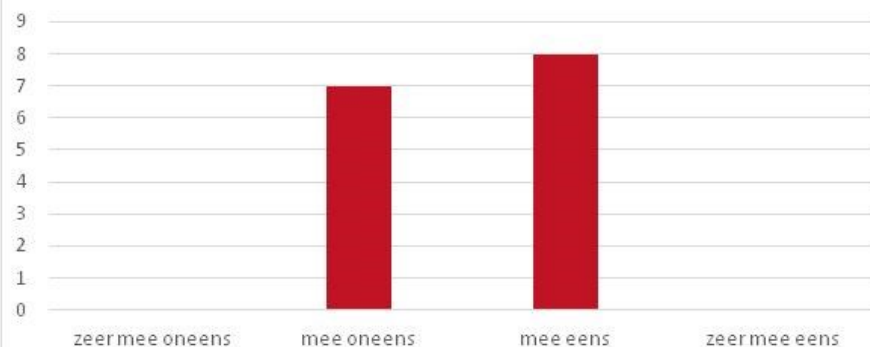
Ambtenaren



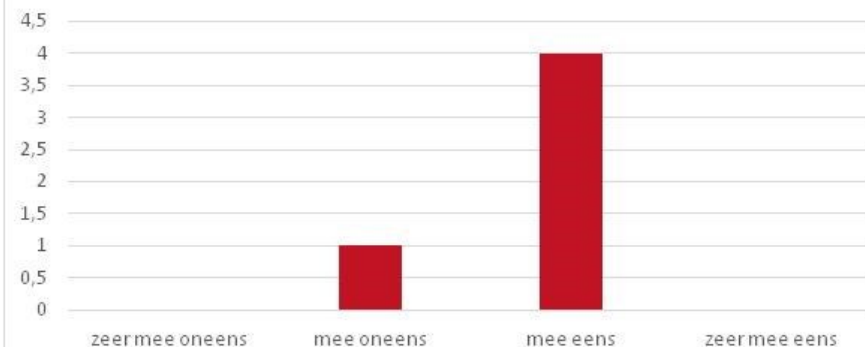
Benchmark

Referentiewaarde is neutraal

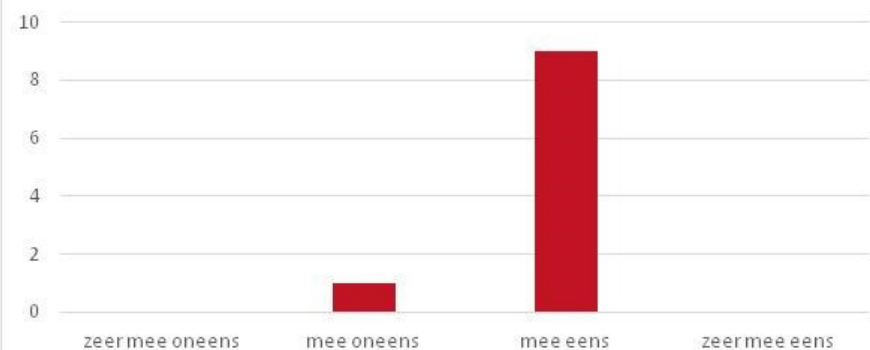
Vraag 3. Stelling: "Het college neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Raadsleden**



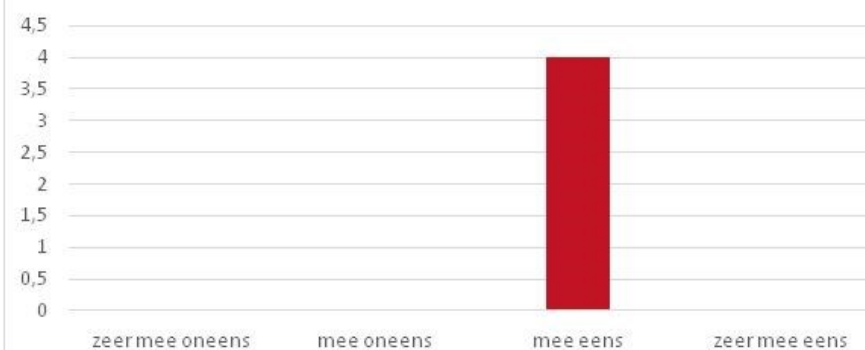
Vraag 3. Stelling: "Het college neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Ambtenaren**



Vraag 3. Stelling: "Het college neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Fractievertegenwoordigers**



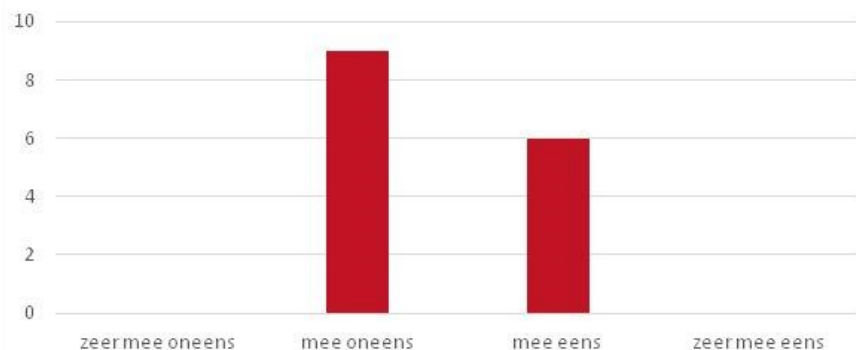
Vraag 3. Stelling: "Het college neemt voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Collegeleden**



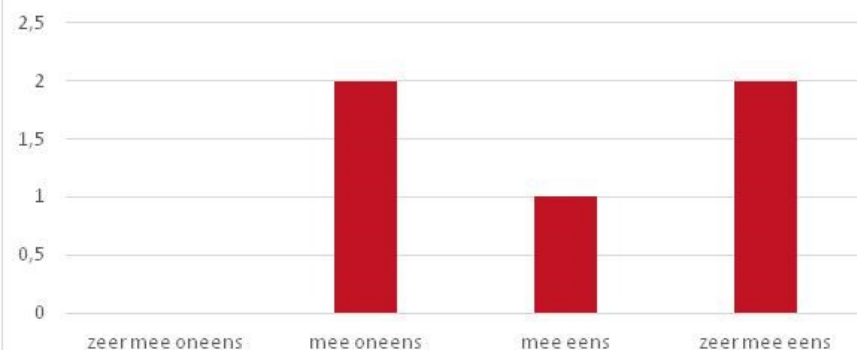
Benchmark

Referentiewaarde is "plus".

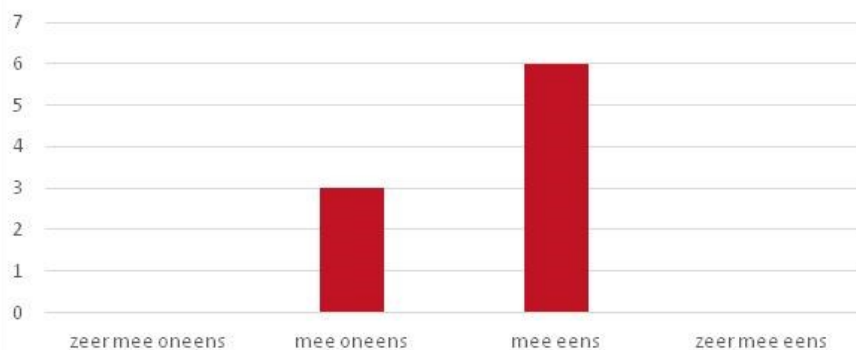
Vraag 4. Stelling: "Ambtenaren nemen voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Raadsleden**



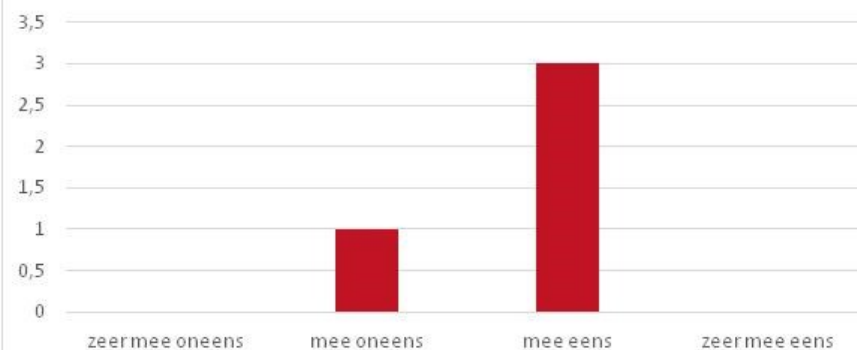
Vraag 4. Stelling: "Ambtenaren nemen voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Ambtenaren**



Vraag 4. Stelling: "Ambtenaren nemen voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Fractievertegenwoordigers**



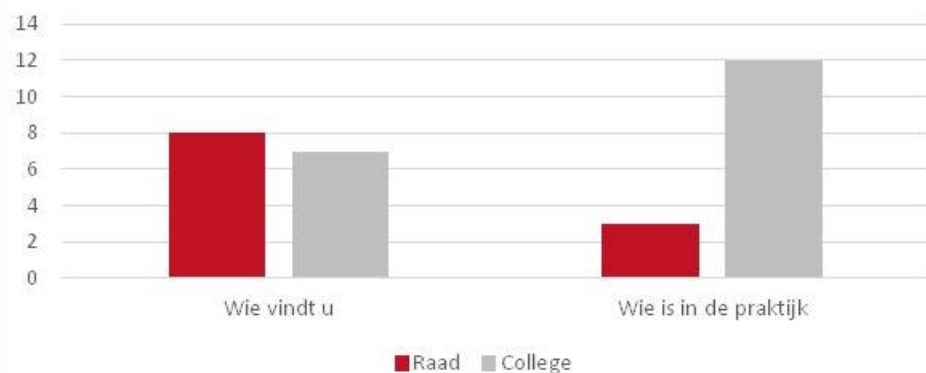
Vraag 4. Stelling: "Ambtenaren nemen voldoende initiatieven om burgers en instellingen te betrekken". **Collegeleden**



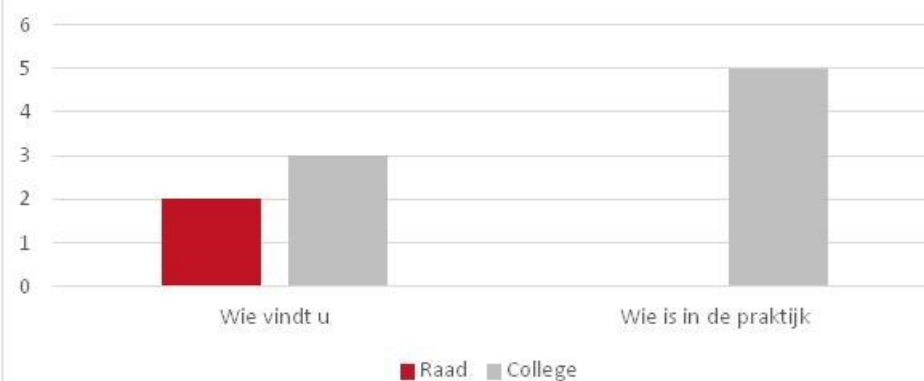
Benchmark

Referentiewaarde is "plus".

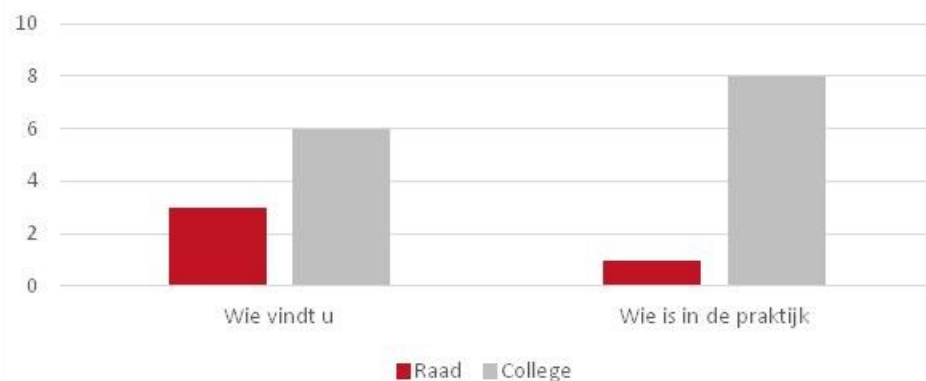
Vraag 5a. Wie vindt u dat leidend moet zijn (raad of college), waar het gaat om het betrekken van inwoners? **Raadsleden**



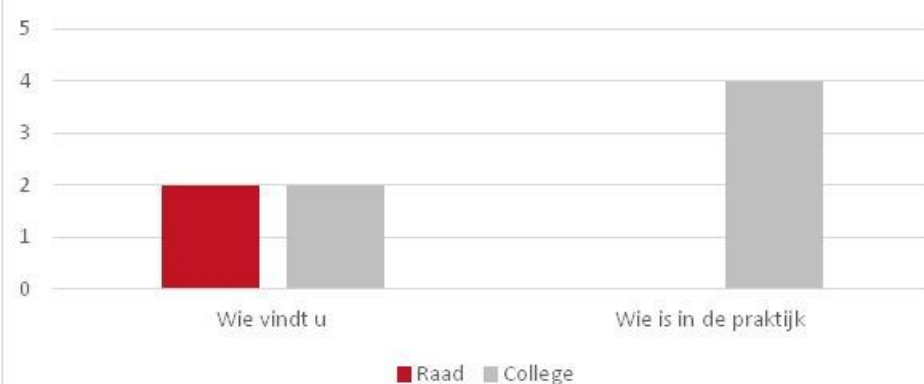
Vraag 5a. Wie vindt u dat leidend moet zijn (raad of college), waar het gaat om het betrekken van inwoners? **Ambtenaren**



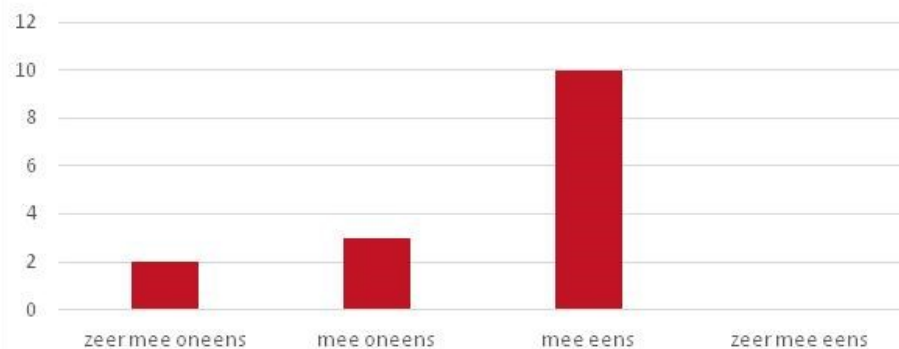
Vraag 5a. Wie vindt u dat leidend moet zijn (raad of college), waar het gaat om het betrekken van inwoners? **Fractievertegenwoordigers**



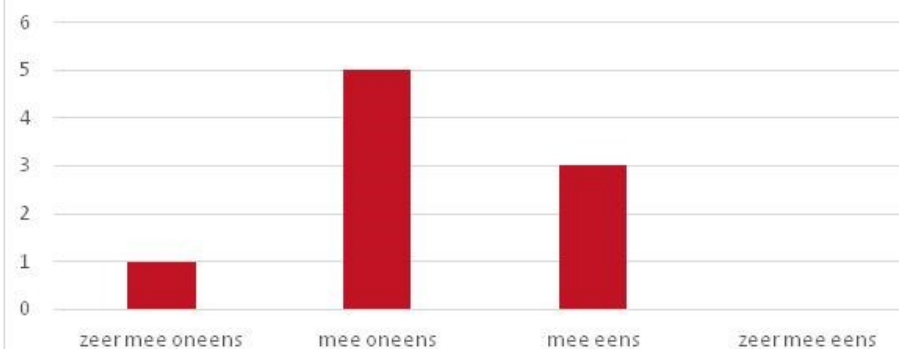
Vraag 5a. Wie vindt u dat leidend moet zijn (raad of college), waar het gaat om het betrekken van inwoners? **Collegeleden**



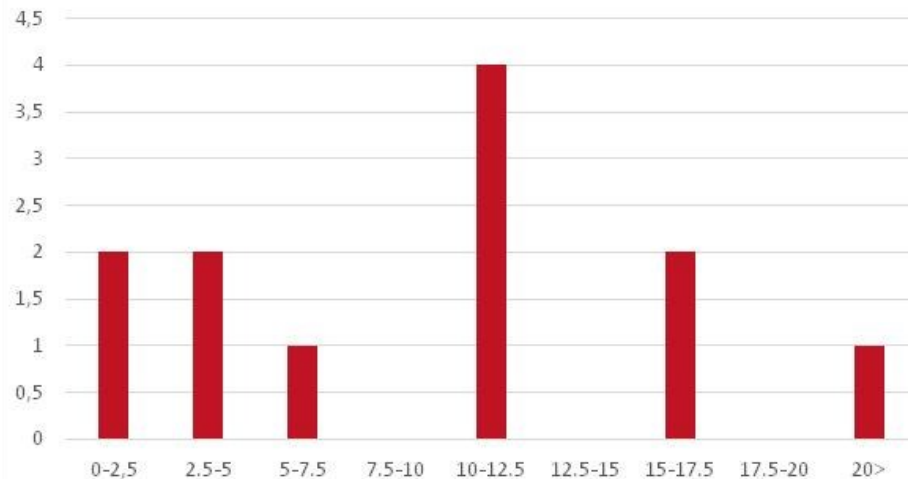
Vraag 6. Stelling: "De raad als geheel moet vaker het initiatief nemen tot nieuwe werkvormen (buiten de bestaande raadsclusus) om de burger te bereiken." **Raadsleden**



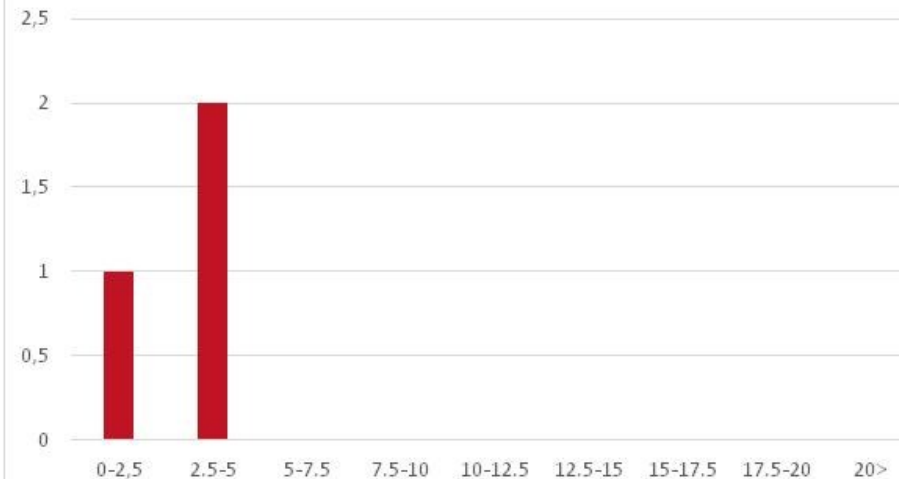
Vraag 6. Stelling: "De raad als geheel moet vaker het initiatief nemen tot nieuwe werkvormen (buiten de bestaande raadsclusus) om de burger te bereiken." **Fractievertegenwoordigers**



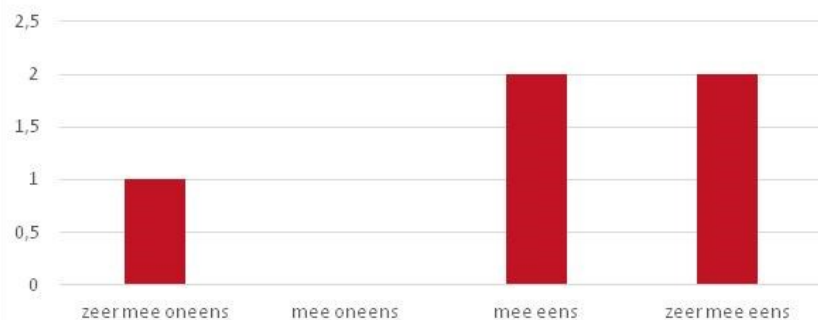
Uren raadsleden



Uren Fractievertegenwoordigers



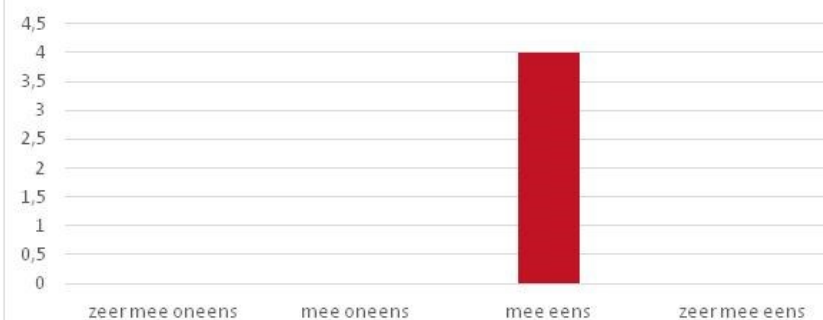
Vraag 6. Stelling: "De raad als geheel moet vaker het initiatief nemen tot nieuwe werkvormen (buiten de bestaande raadsclusus) om de burger te bereiken." **Ambtenaren**



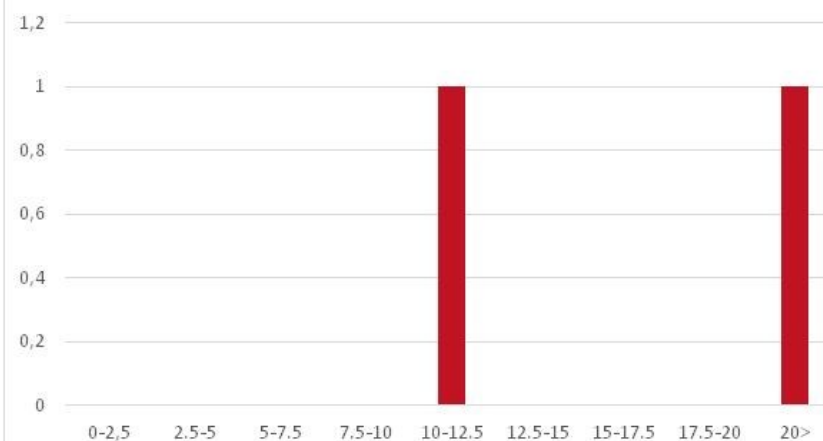
Uren Ambtenaren



Vraag 6. Stelling: "De raad als geheel moet vaker het initiatief nemen tot nieuwe werkvormen (buiten de bestaande raadsclusus) om de burger te bereiken." **Collegeleden**



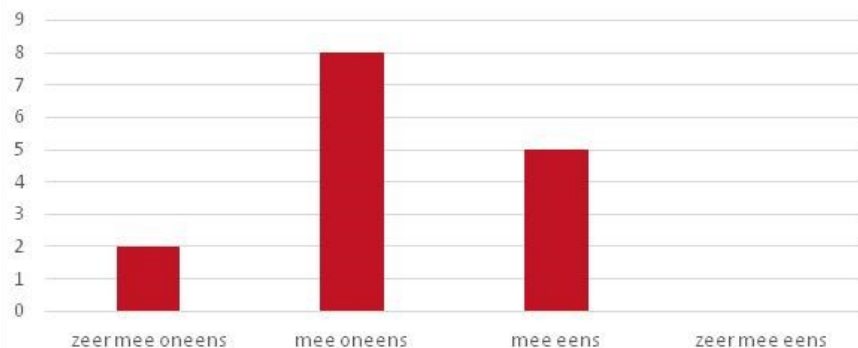
Uren collegeleden



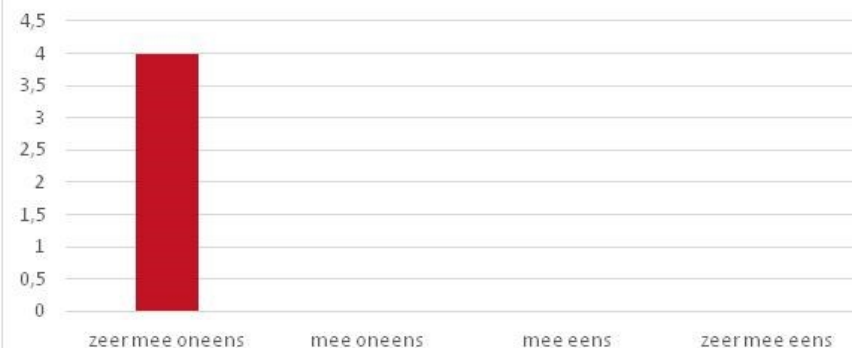
Benchmark

Referentiewaarde is "plus".

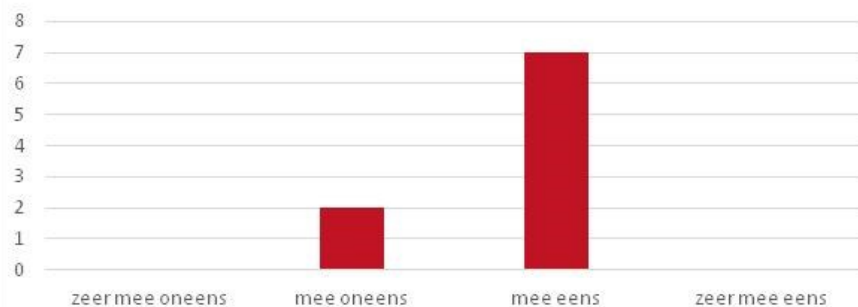
Vraag 7. Stelling: "De huidige invulling van het inspraakrecht heeft een toegevoegde waarde voor de besluitvorming." **Raadsleden**



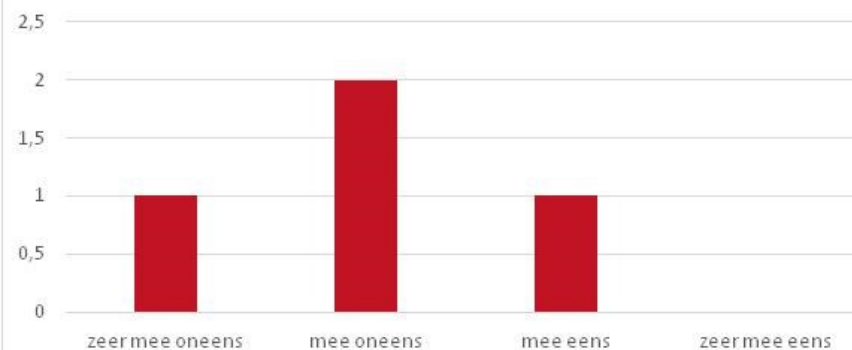
Vraag 7. Stelling: "De huidige invulling van het inspraakrecht heeft een toegevoegde waarde voor de besluitvorming." **Ambtenaren**



Vraag 7. Stelling: "De huidige invulling van het inspraakrecht heeft een toegevoegde waarde voor de besluitvorming." **Fractievertegenwoordigers**



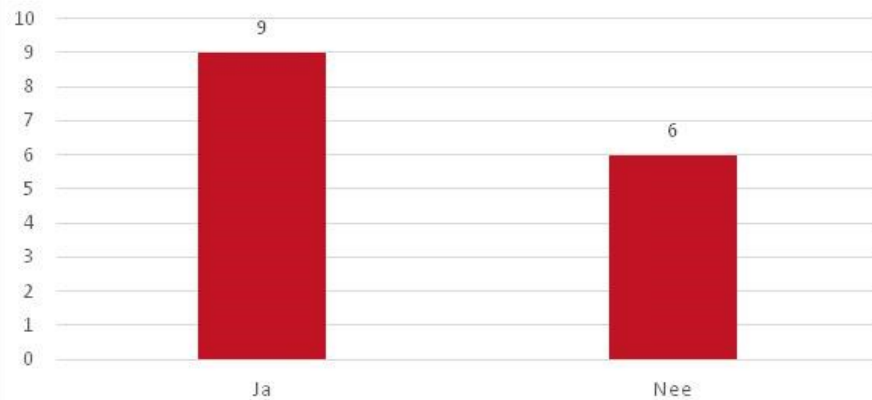
Vraag 7. Stelling: "De huidige invulling van het inspraakrecht heeft een toegevoegde waarde voor de besluitvorming." **Collegeleden**



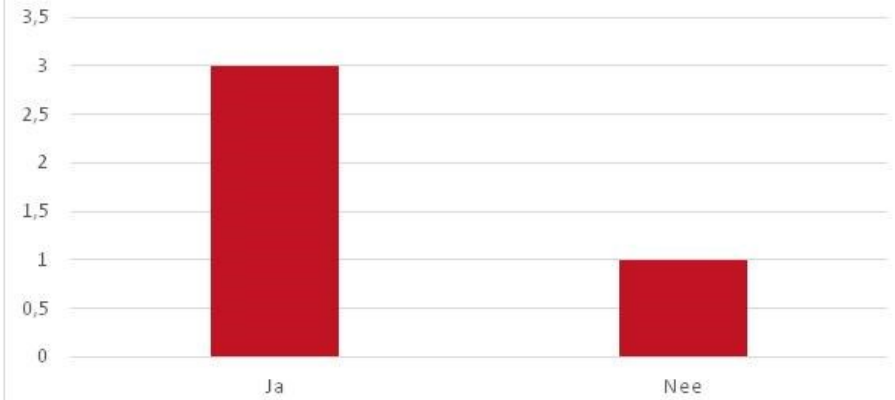
Benchmark

Referentiewaarde is "plus".

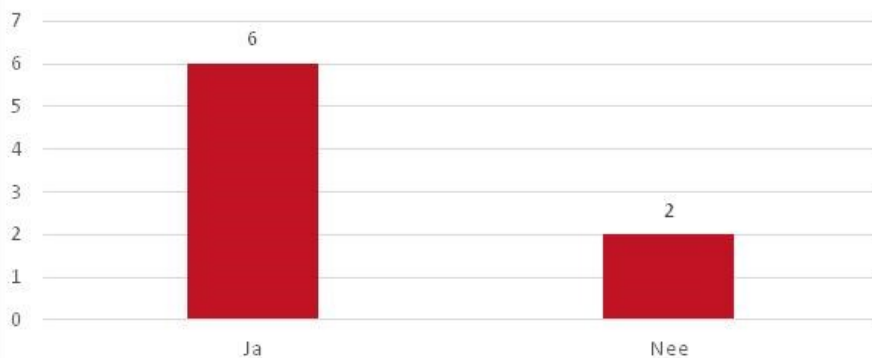
Vraag 9. Vindt u de raad onafhankelijk genoeg ten opzichte van het college? **Raadsleden**



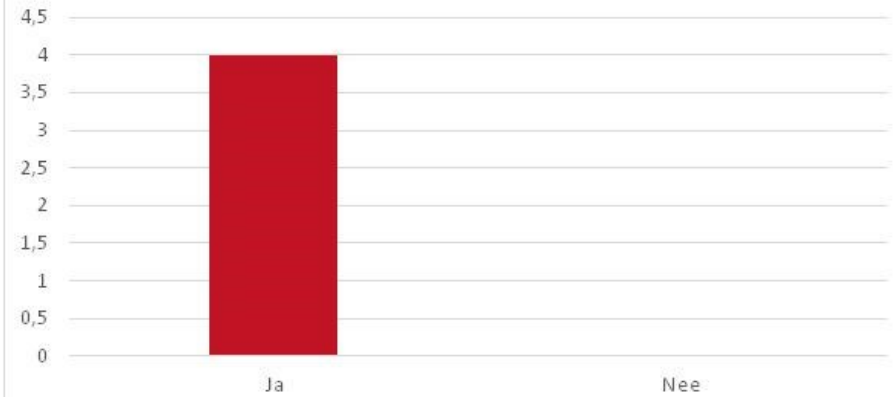
Vraag 9. Vindt u de raad onafhankelijk genoeg ten opzichte van het college? **Ambtenaren**



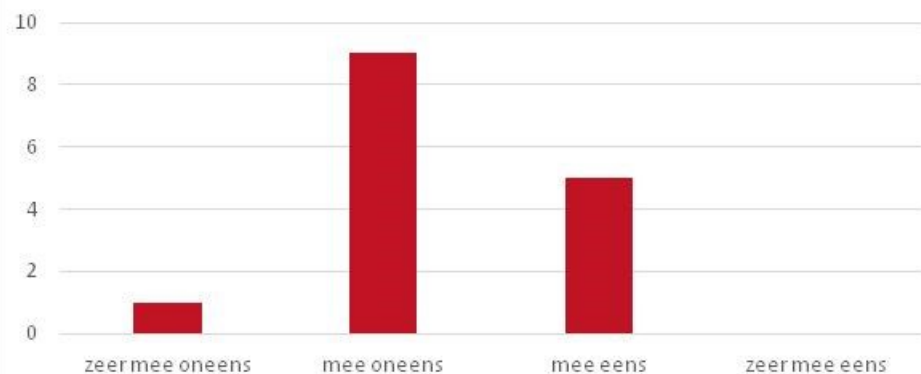
Vraag 9. Vindt u de raad onafhankelijk genoeg ten opzichte van het college? **Fractievertegenwoordigers**



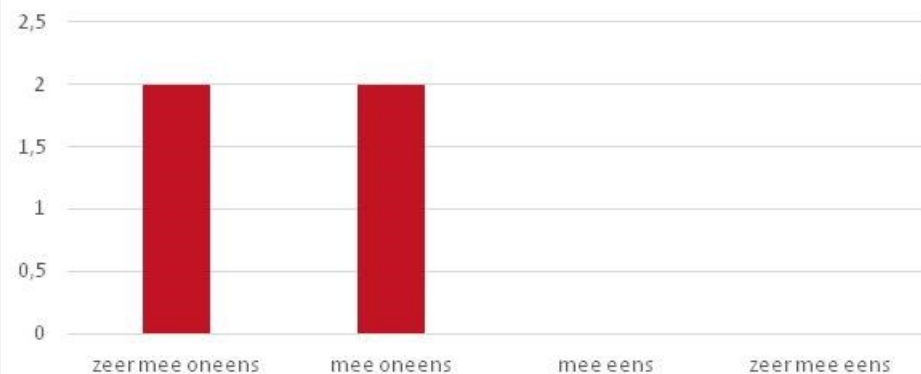
Vraag 9. Vindt u de raad onafhankelijk genoeg ten opzichte van het college? **Collegeleden**



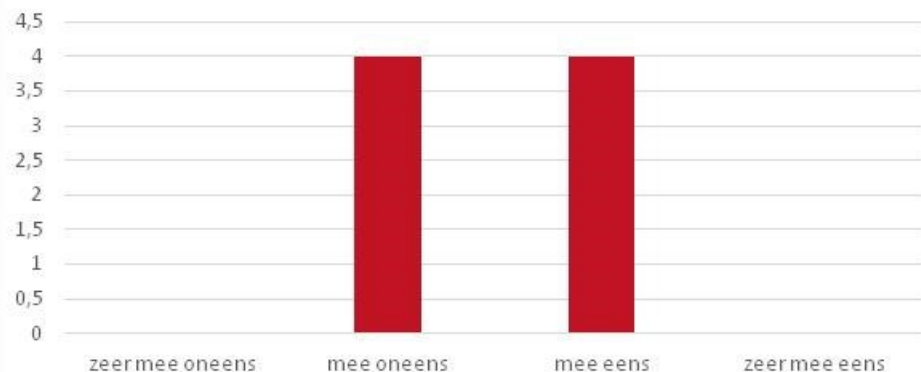
Vraag 10. Stelling: "De raad moet vanaf het eerste ontwikkelmoment betrokken zijn bij alle beleidsvorming" **Raadsleden**



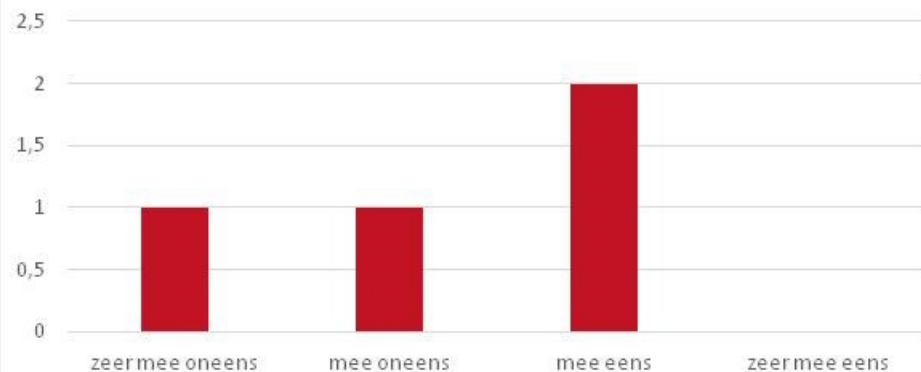
Vraag 10. Stelling: "De raad moet vanaf het eerste ontwikkelmoment betrokken zijn bij alle beleidsvorming" **Ambtenaren**



Vraag 10. Stelling: "De raad moet vanaf het eerste ontwikkelmoment betrokken zijn bij alle beleidsvorming" **Fractievertegenwoordigers**

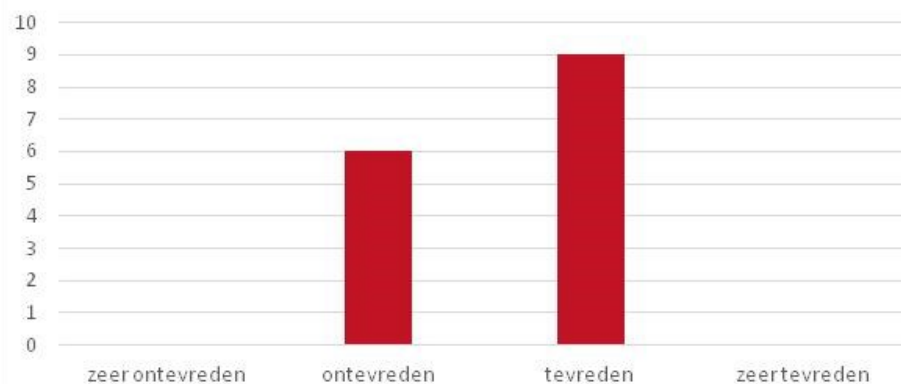


Vraag 10. Stelling: "De raad moet vanaf het eerste ontwikkelmoment betrokken zijn bij alle beleidsvorming" **Collegeleden**



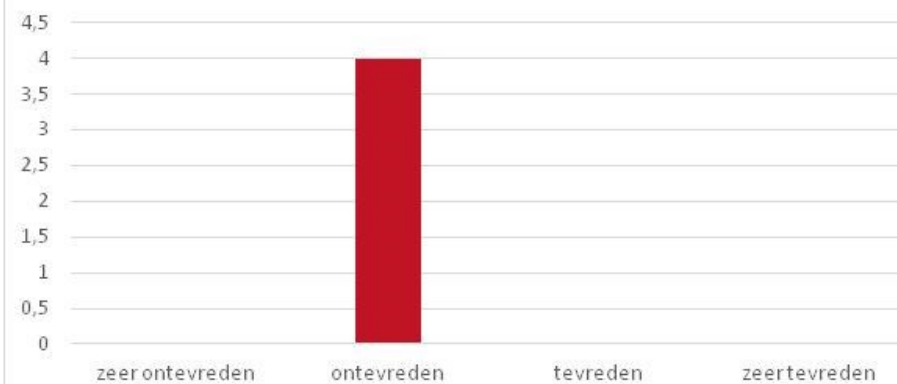
Vraag 11. Bent u tevreden over de kwaliteit van de kaderstelling door de gemeenteraad?

Raadsleden



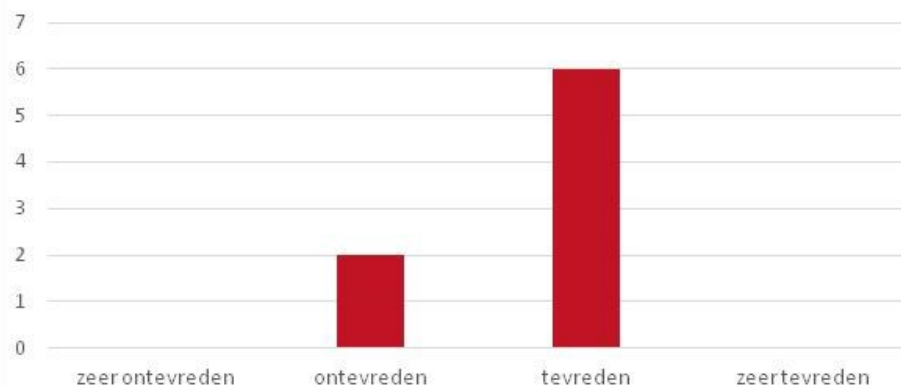
Vraag 11. Bent u tevreden over de kwaliteit van de kaderstelling door de gemeenteraad?

Ambtenaren



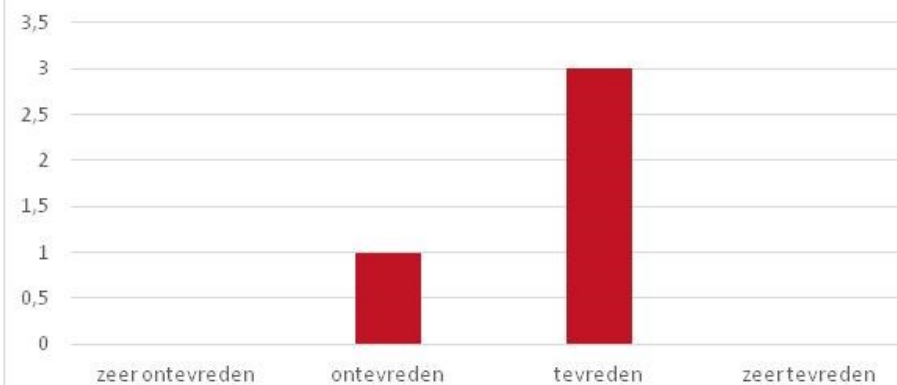
Vraag 11. Bent u tevreden over de kwaliteit van de kaderstelling door de gemeenteraad?

Fractievertegenwoordigers

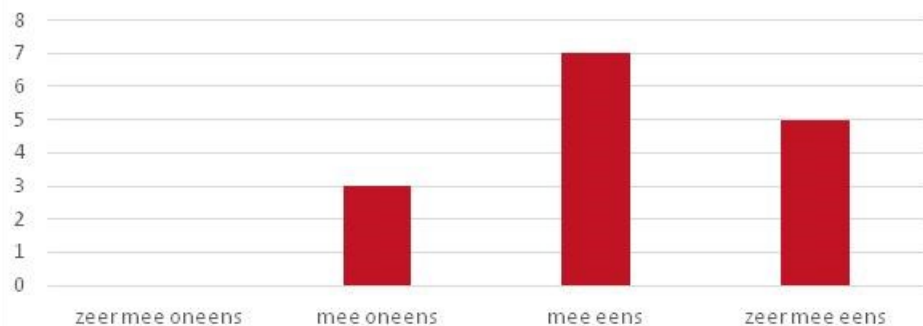


Vraag 11. Bent u tevreden over de kwaliteit van de kaderstelling door de gemeenteraad?

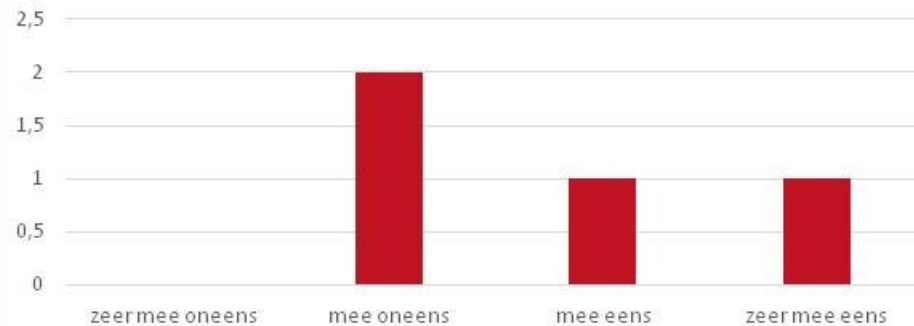
Collegeleden



Vraag 12. Stelling: "De raad moet aanvullend op de reguliere vergaderstukken verspreid over het jaar een beperkt aantal onderwerpen agenderen voor nadere verdieping." **Raadsleden**

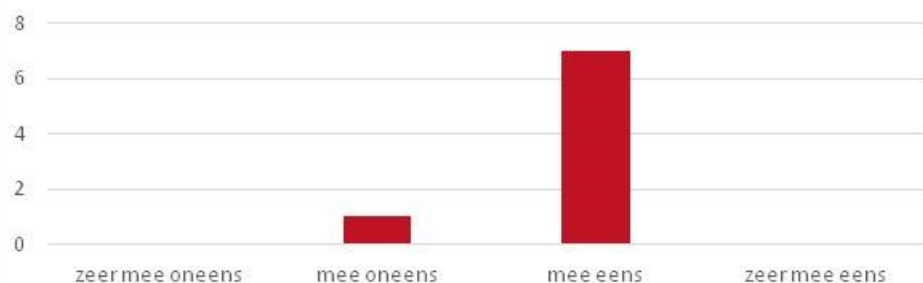


Vraag 12. Stelling: "De raad moet aanvullend op de reguliere vergaderstukken verspreid over het jaar een beperkt aantal onderwerpen agenderen voor nadere verdieping." **Ambtenaren**



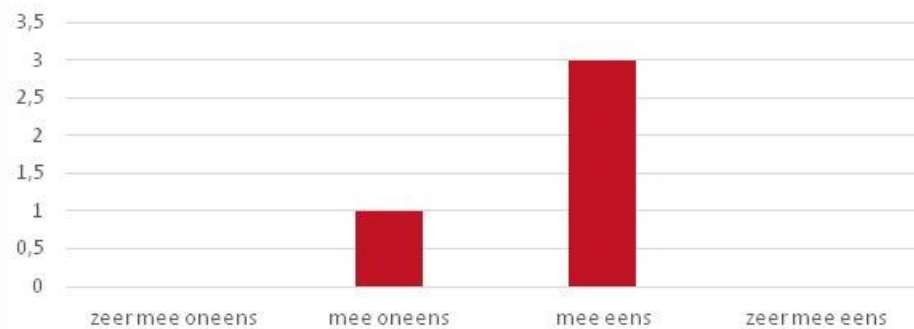
Vraag 12. Stelling: "De raad moet aanvullend op de reguliere vergaderstukken verspreid over het jaar een beperkt aantal onderwerpen agenderen voor nadere verdieping."

Fractievertegenwoordigers

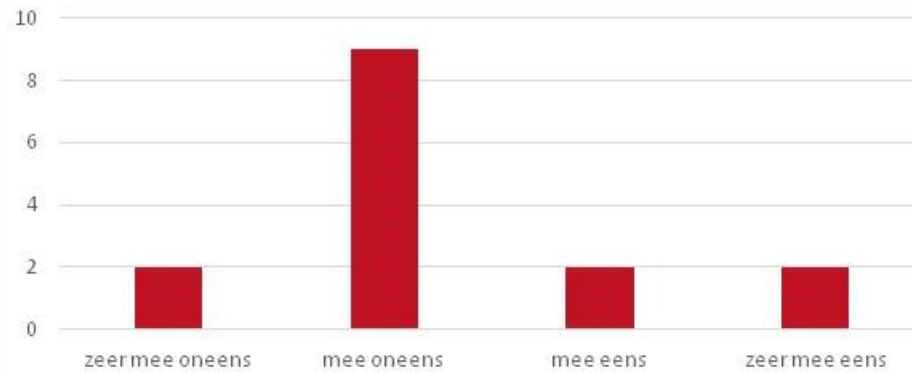


Vraag 12. Stelling: "De raad moet aanvullend op de reguliere vergaderstukken verspreid over het jaar een beperkt aantal onderwerpen agenderen voor nadere verdieping."

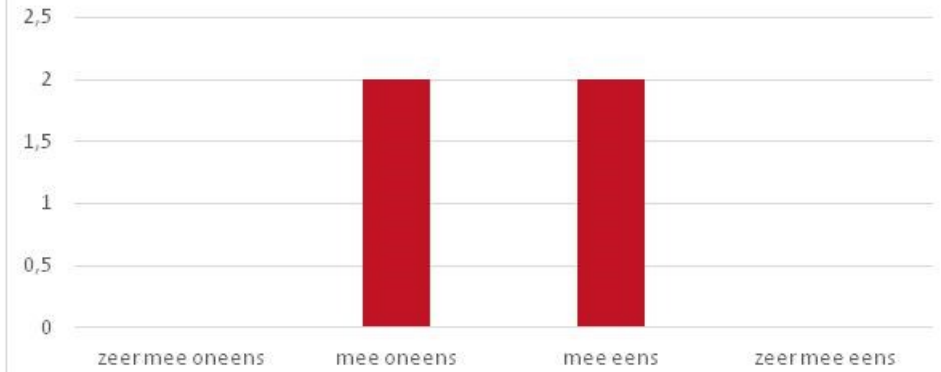
Collegeleden



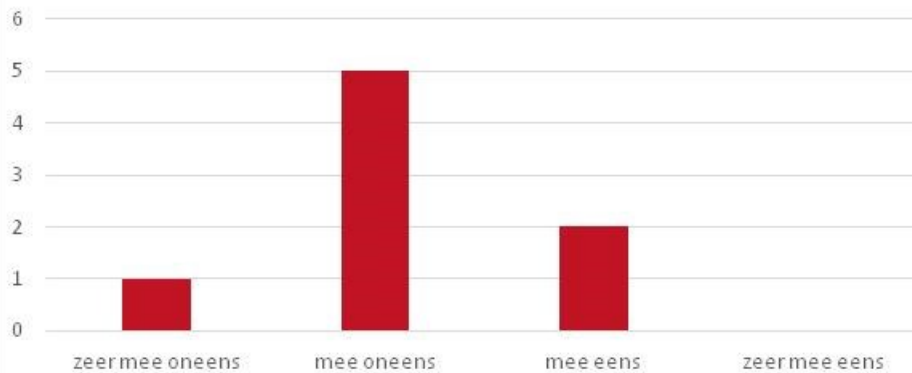
Vraag 13. Stelling: "Raadsleden moeten in het politieke debat uitsluitend onderling debatteren". **Raadsleden**



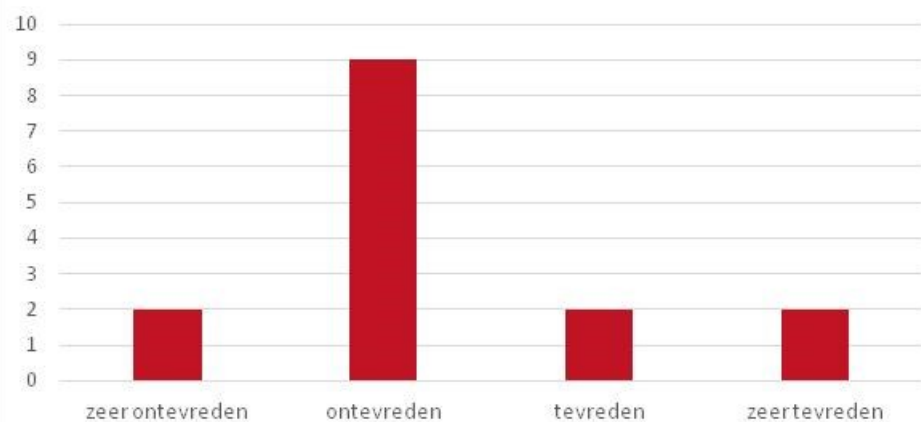
Vraag 13. Stelling: "Raadsleden moeten in het politieke debat uitsluitend onderling debatteren". **Collegeleden**



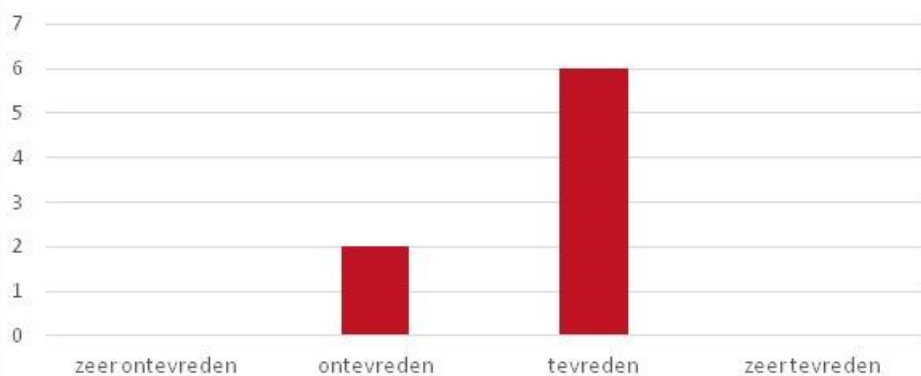
Vraag 13. Stelling: "Raadsleden moeten in het politieke debat uitsluitend onderling debatteren". **Fractievertegenwoordigers**



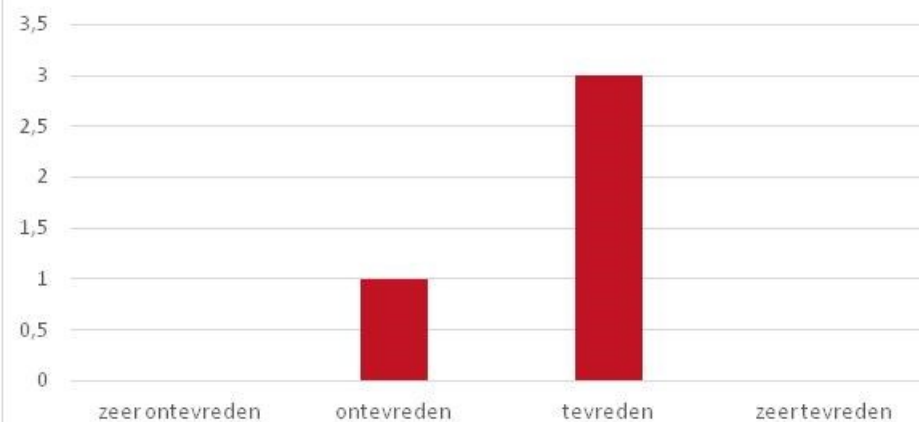
Vraag 14. Bent u tevreden over de politieke discussie tussen raad en college? **Raadsleden**



Vraag 14. Bent u tevreden over de politieke discussie tussen raad en college?
Fractievertegenwoordigers



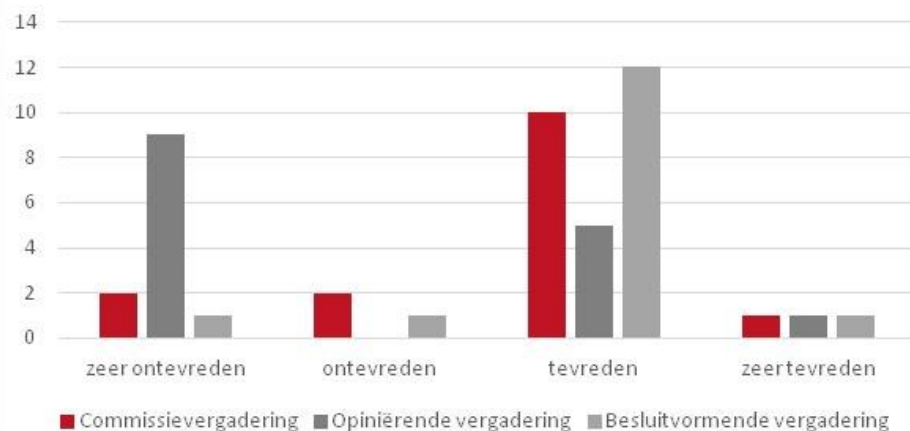
Vraag 14. Bent u tevreden over de politieke discussie tussen raad en college? **Collegeleden**



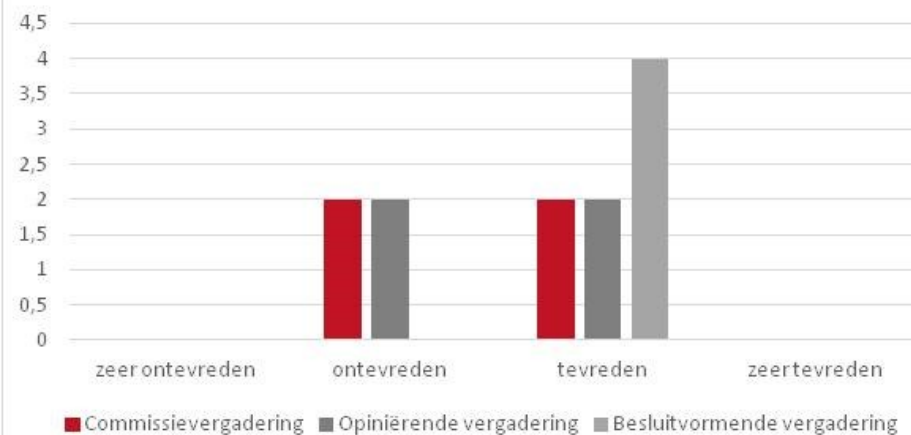
Benchmark

De referentiewaarde is neutraal.

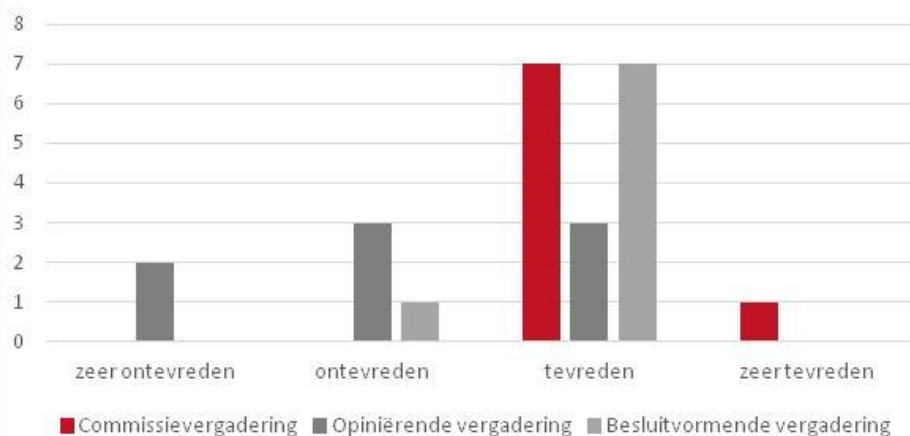
Vraag 15. Hoe tevreden bent u over het aantal en duur van de... (Raadsleden)



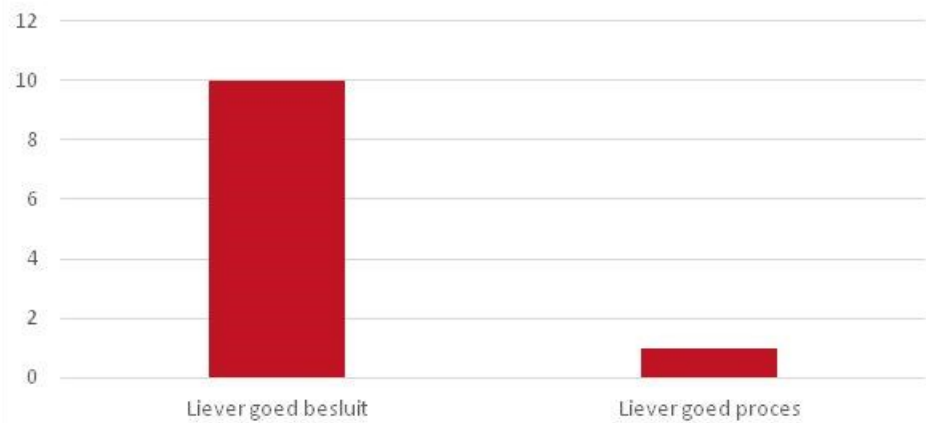
Vraag 15. Hoe tevreden bent u over het aantal en duur van de... (Collegeleden)



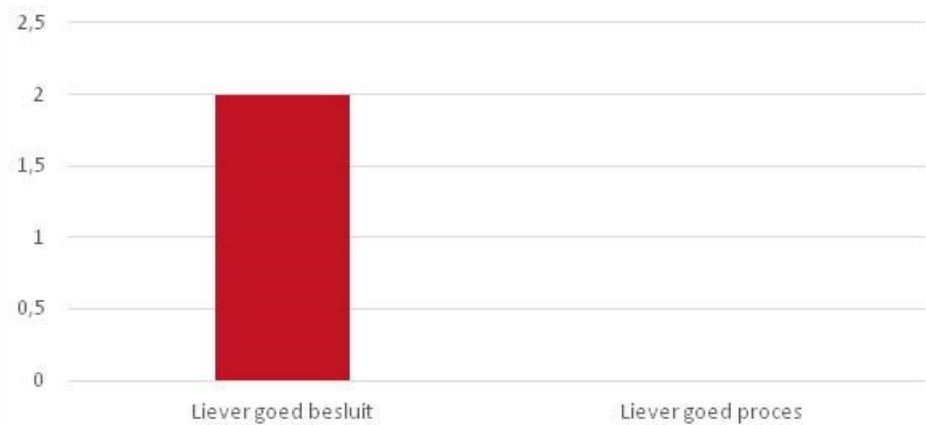
Vraag 15. Hoe tevreden bent u over het aantal en duur van de... (Fractievertegenwoordigers)



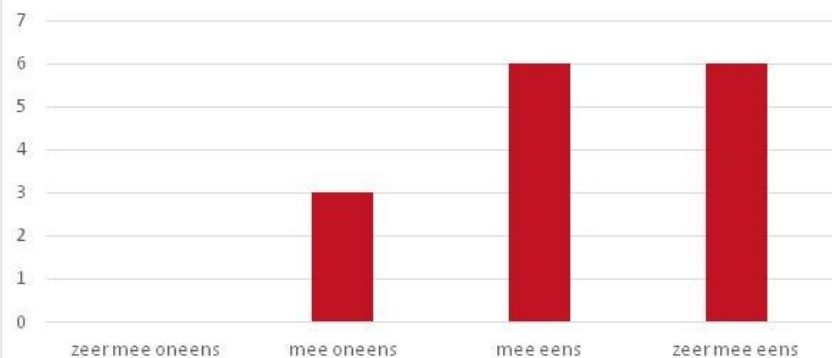
Vraag 16. Geeft uw voorkeur aan op de onderstaande schaal **Raadsleden**



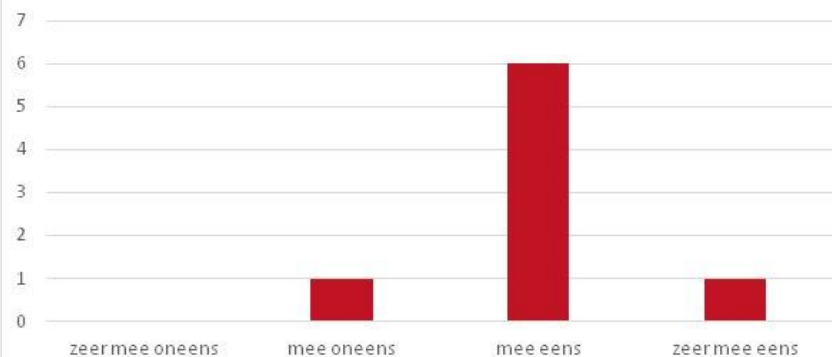
Vraag 16. Geeft uw voorkeur aan op de onderstaande schaal **Fractievertegenwoordigers**



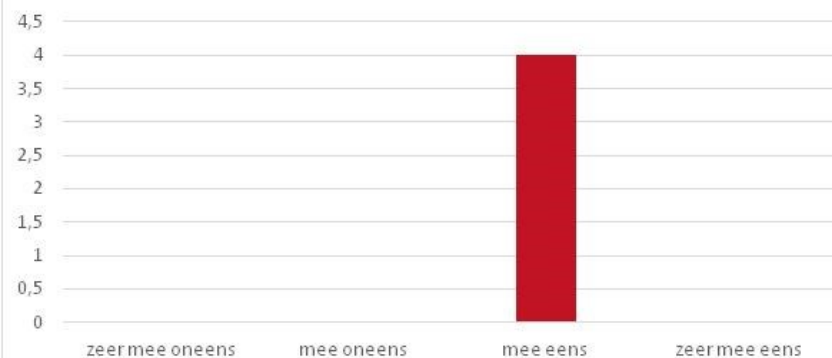
Vraag 17. Stelling: "Ik vind dat collegeleden altijd aanwezig moeten zijn bij commissie- en raadsvergaderingen." **Raadsleden**



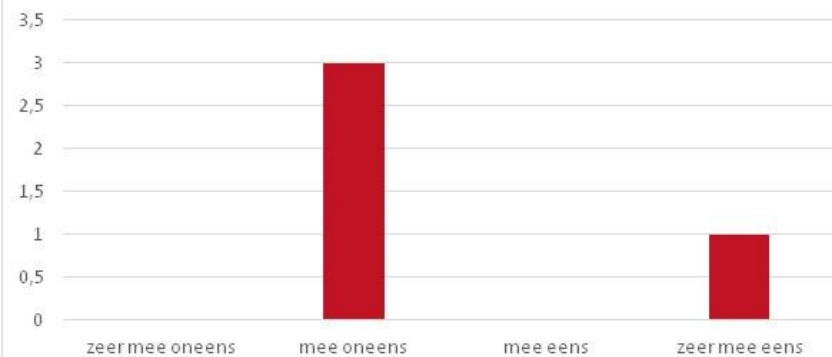
Vraag 17. Stelling: "Ik vind dat collegeleden altijd aanwezig moeten zijn bij commissie- en raadsvergaderingen." **Fractievertegenwoordigers**



Vraag 17. Stelling: "Ik vind dat collegeleden altijd aanwezig moeten zijn bij commissie- en raadsvergaderingen." **Collegeleden**

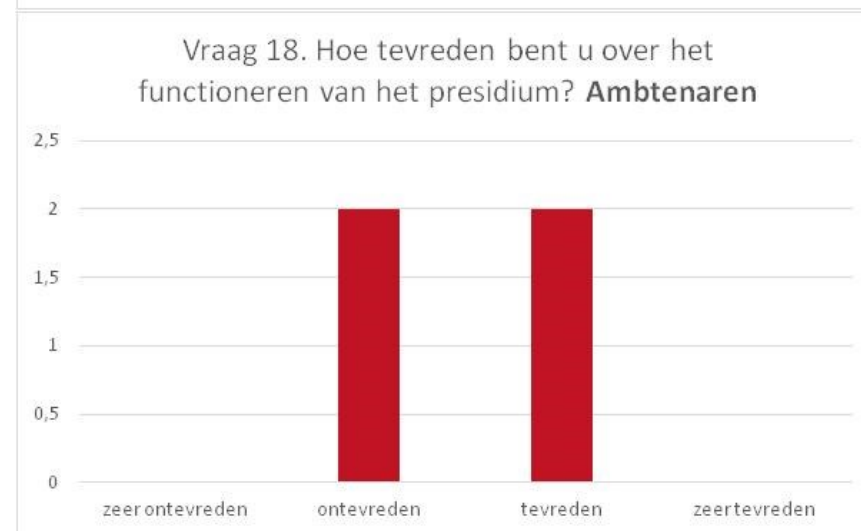
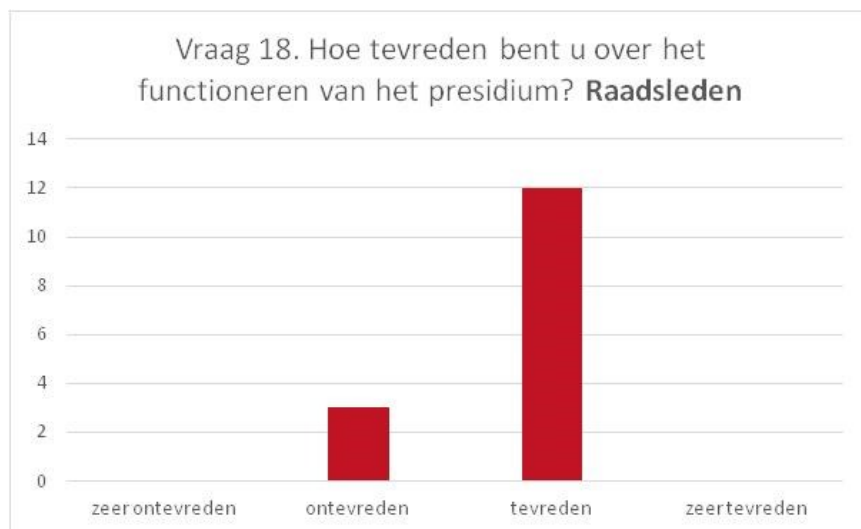


Vraag 17. Stelling: "Ik vind dat collegeleden altijd aanwezig moeten zijn bij commissie- en raadsvergaderingen." **Ambtenaren**



Benchmark

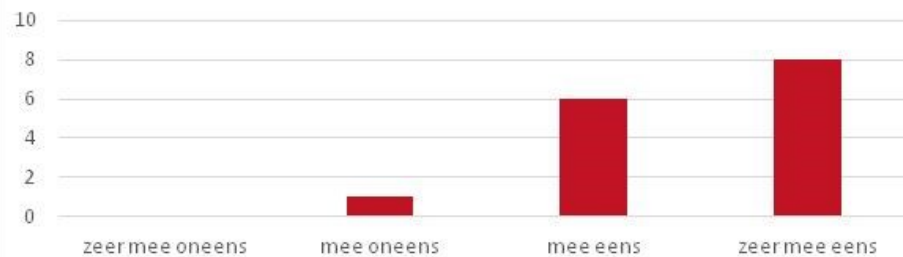
De referentiewaarde is "plus".



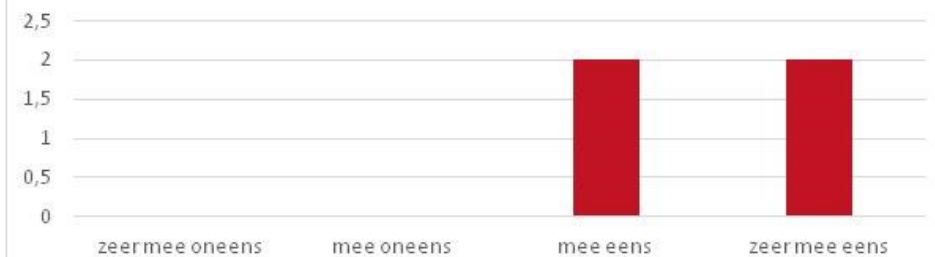
Benchmark

De referentiewaarde is "plus".

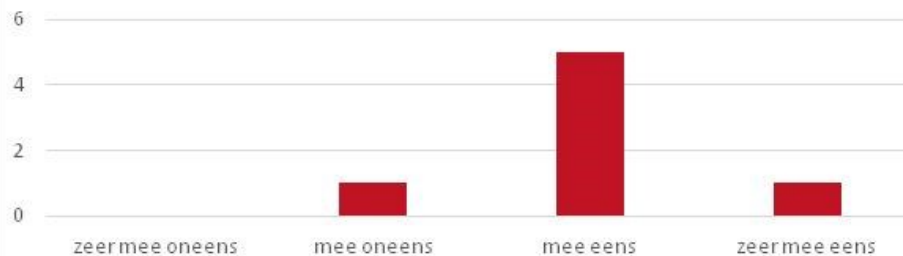
Vraag 18a. Stelling: "Het presidium moet zich bezig houden met procesmatige aangelegenheden van de raad en de raadscommissies. Politiek-bestuurlijke aangelegenheden horen niet thuis in het presidium." **Raadsleden**



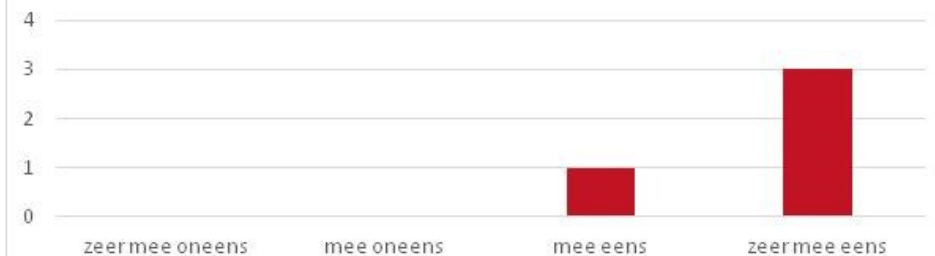
Vraag 18a. Stelling: "Het presidium moet zich bezig houden met procesmatige aangelegenheden van de raad en de raadscommissies. Politiek-bestuurlijke aangelegenheden horen niet thuis in het presidium." **Collegeleden**



Vraag 18a. Stelling: "Het presidium moet zich bezig houden met procesmatige aangelegenheden van de raad en de raadscommissies. Politiek-bestuurlijke aangelegenheden horen niet thuis in het presidium." **Fractievertegenwoordigers**



Vraag 18a. Stelling: "Het presidium moet zich bezig houden met procesmatige aangelegenheden van de raad en de raadscommissies. Politiek-bestuurlijke aangelegenheden horen niet thuis in het presidium." **Ambtenaren**



Vraag 19. Kunt u aangeven hoe vaak u in het afgelopen jaar aanwezig bent geweest bij vergaderingen van uw fractie? (ambtenaren en burgemeester kunnen deze vraag met n.v.t. beantwoorden) **Raadsleden**



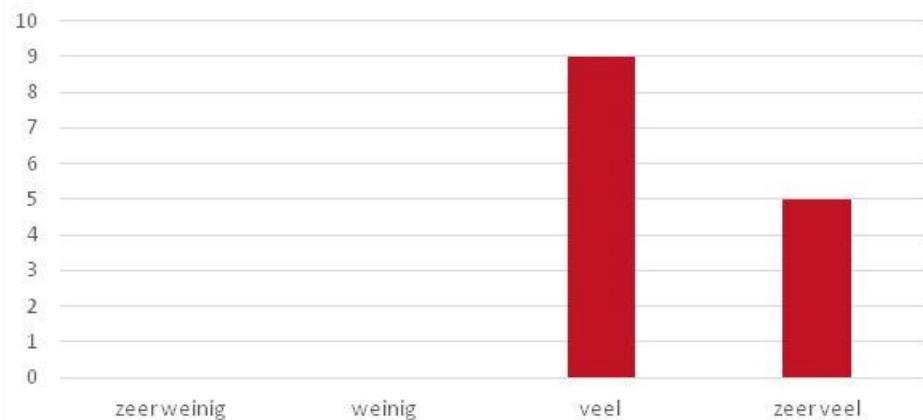
Vraag 19. Kunt u aangeven hoe vaak u in het afgelopen jaar aanwezig bent geweest bij vergaderingen van uw fractie? (ambtenaren en burgemeester kunnen deze vraag met n.v.t. beantwoorden) **Fractievertegenwoordigers**



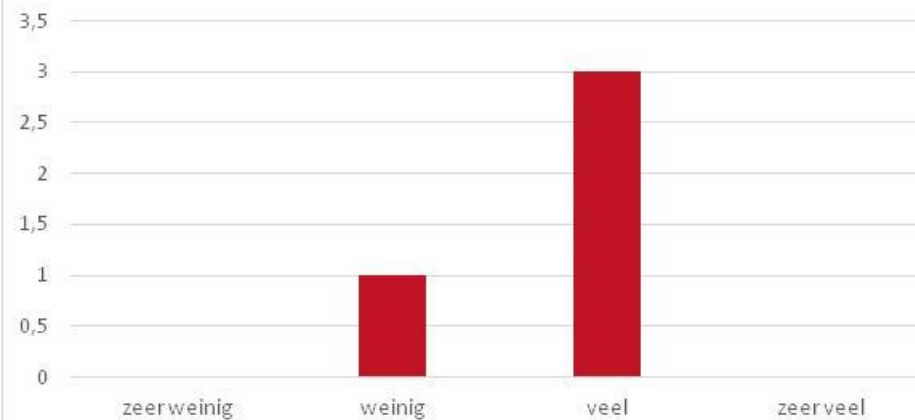
Vraag 19. Kunt u aangeven hoe vaak u in het afgelopen jaar aanwezig bent geweest bij vergaderingen van uw fractie? (ambtenaren en burgemeester kunnen deze vraag met n.v.t. beantwoorden) **Collegeleden**



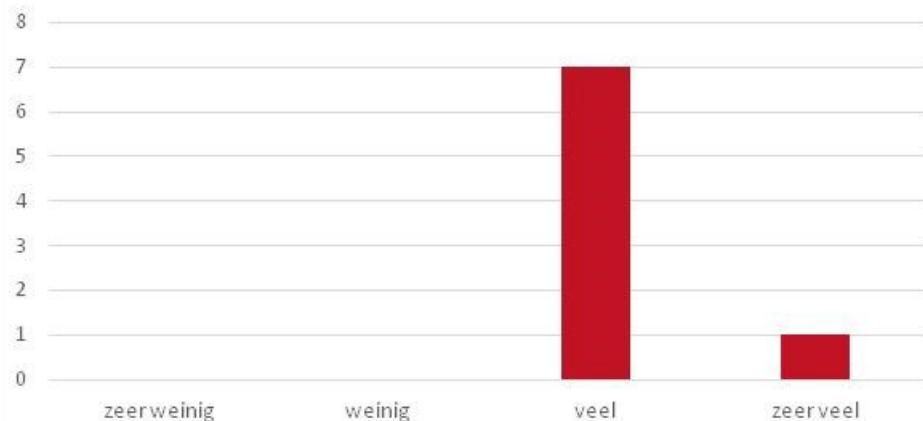
Vraag 20. In hoeverre krijgt het college ruimte voor de uitvoering? **Raadsleden**



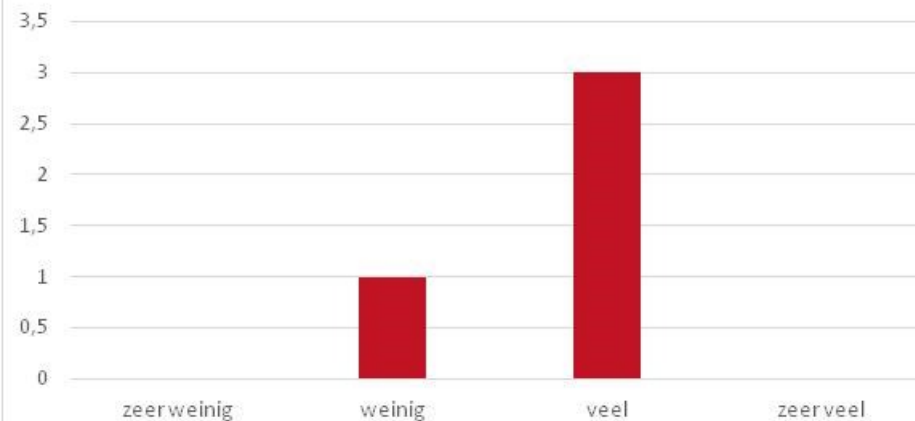
Vraag 20. In hoeverre krijgt het college ruimte voor de uitvoering? **Collegeleden**



Vraag 20. In hoeverre krijgt het college ruimte voor de uitvoering? **Fractievertegenwoordigers**

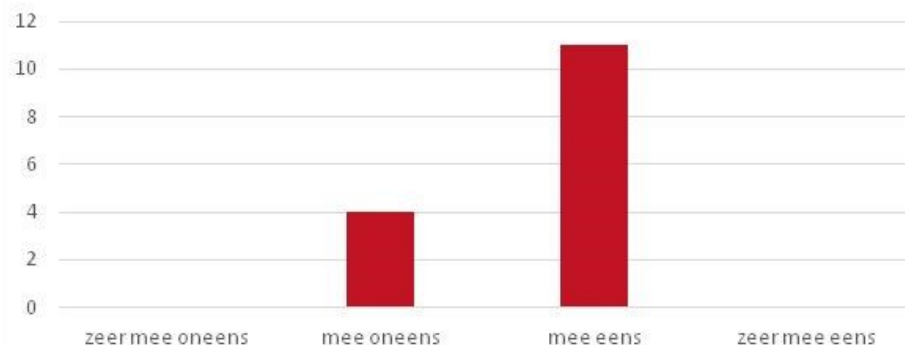


Vraag 20. In hoeverre krijgt het college ruimte voor de uitvoering? **Ambtenaren**



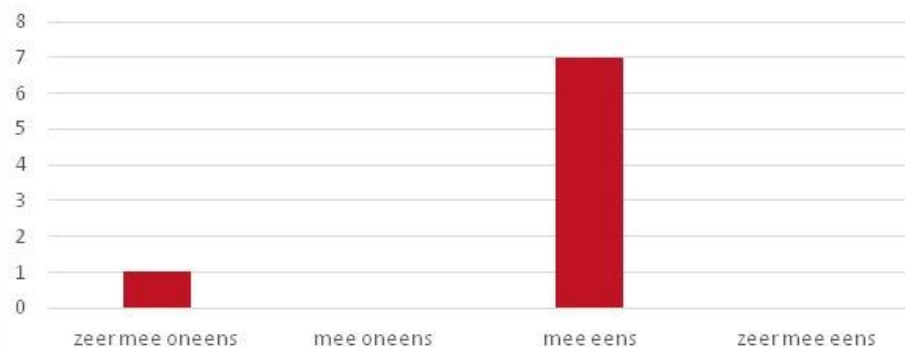
Vraag 21. Stelling: "De raadsvoorstellen zijn meestal zo opgesteld dat er op een goede manier besluitvorming over kan plaatsvinden."

Raadsleden



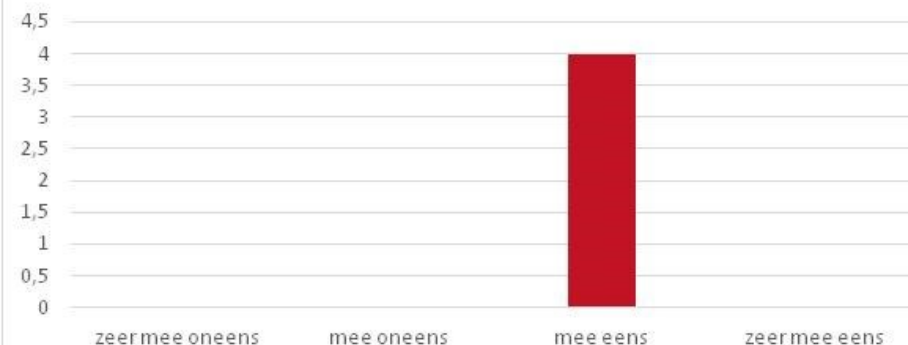
Vraag 21. Stelling: "De raadsvoorstellen zijn meestal zo opgesteld dat er op een goede manier besluitvorming over kan plaatsvinden."

Fractievertegenwoordigers



Vraag 21. Stelling: "De raadsvoorstellen zijn meestal zo opgesteld dat er op een goede manier besluitvorming over kan plaatsvinden."

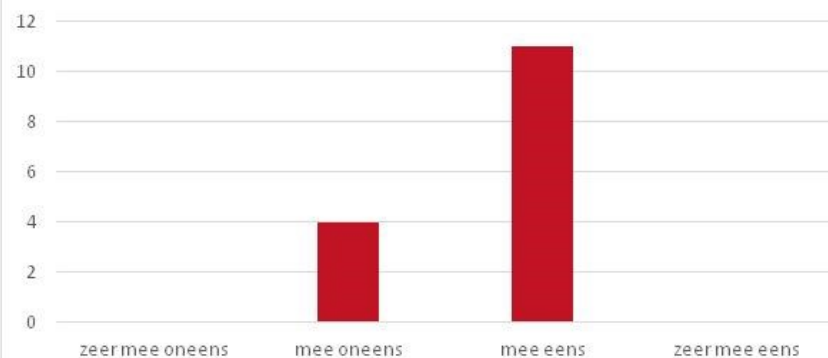
Collegeleden



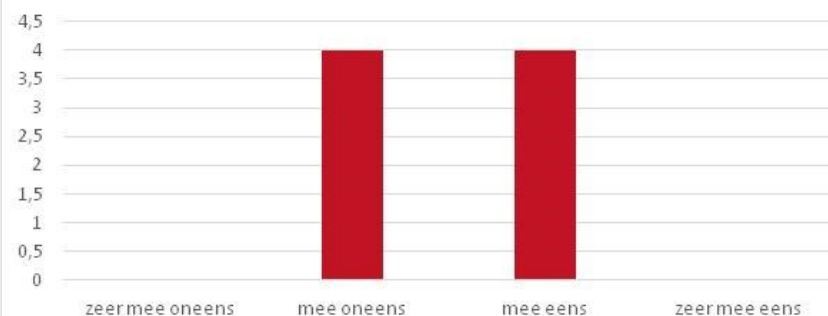
Benchmark

De referentiewaarde is "plus".

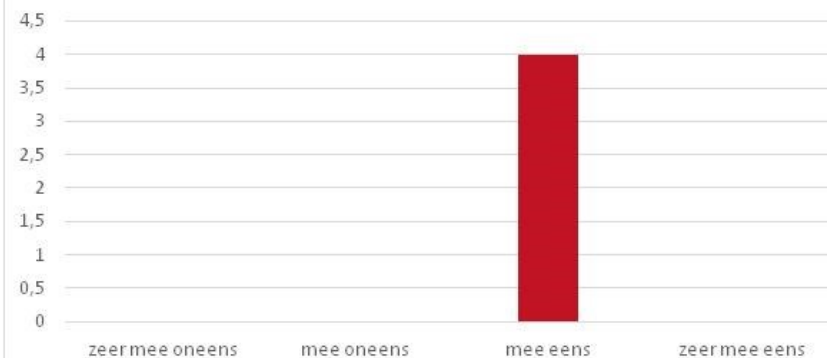
Vraag 23. Stelling: "De raad krijgt bruikbare en inzichtelijke (tussen)rapportages over belangrijke gemeentelijke onderwerpen" **Raadsleden**



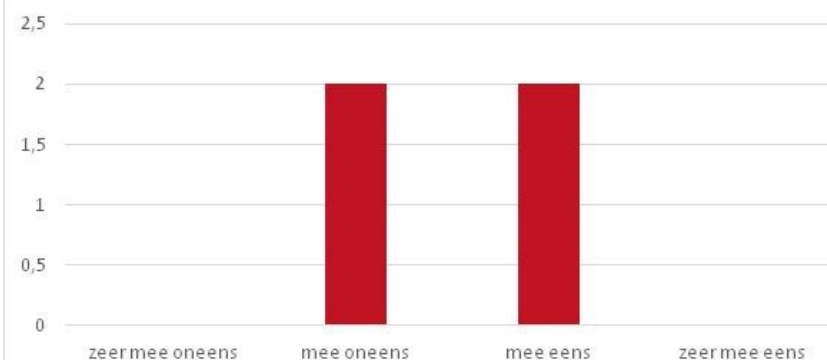
Vraag 23. Stelling: "De raad krijgt bruikbare en inzichtelijke (tussen)rapportages over belangrijke gemeentelijke onderwerpen" **Fractievertegenwoordigers**



Vraag 23. Stelling: "De raad krijgt bruikbare en inzichtelijke (tussen)rapportages over belangrijke gemeentelijke onderwerpen" **Collegeleden**



Vraag 23. Stelling: "De raad krijgt bruikbare en inzichtelijke (tussen)rapportages over belangrijke gemeentelijke onderwerpen" **Ambtenaren**



Benchmark

De referentiewaarde is "plus".

Vraag 24. Van wie gaat het initiatief voor informatievoorziening aan de raad meestal uit?

Raadsleden



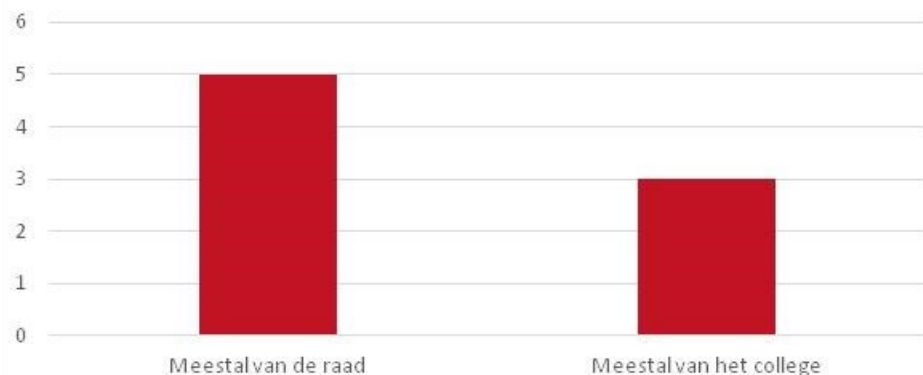
Vraag 24. Van wie gaat het initiatief voor informatievoorziening aan de raad meestal uit?

Ambtenaren



Vraag 24. Van wie gaat het initiatief voor informatievoorziening aan de raad meestal uit?

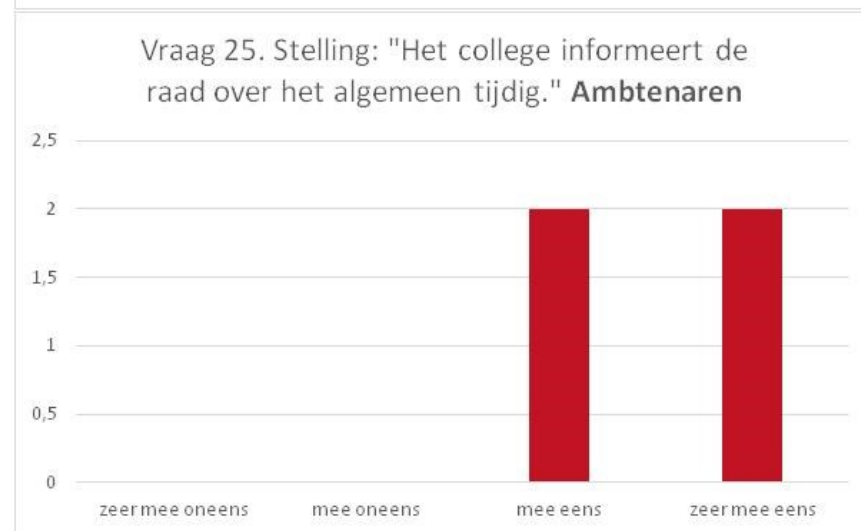
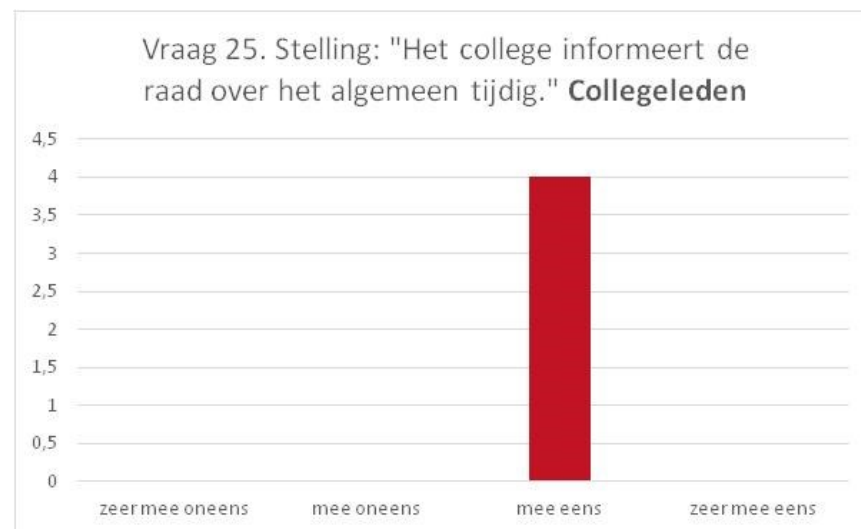
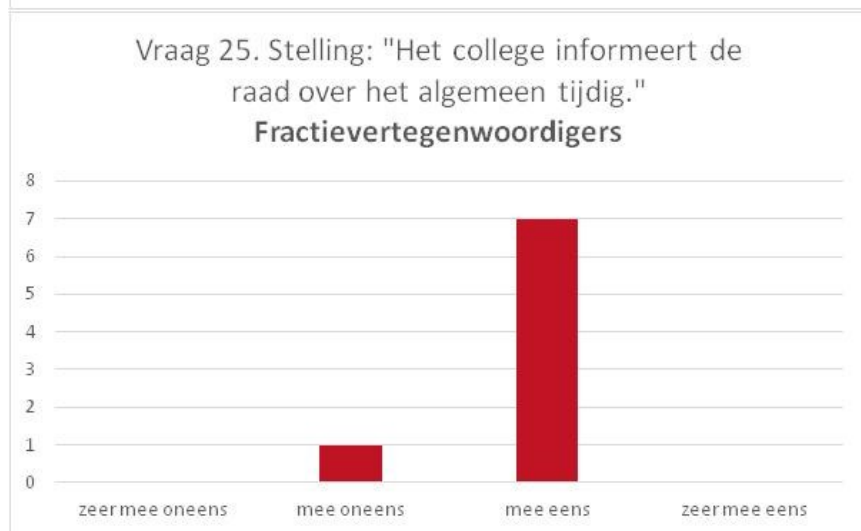
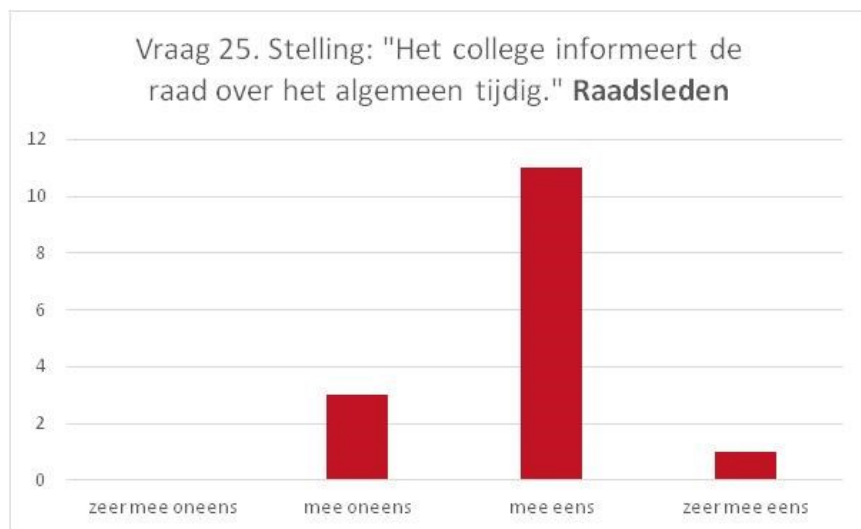
Fractievertegenwoordigers



Vraag 24. Van wie gaat het initiatief voor informatievoorziening aan de raad meestal uit?

Collegeleden

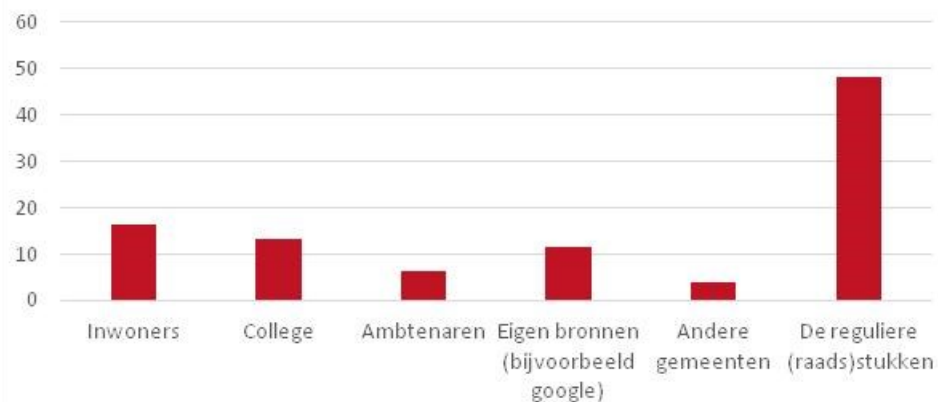




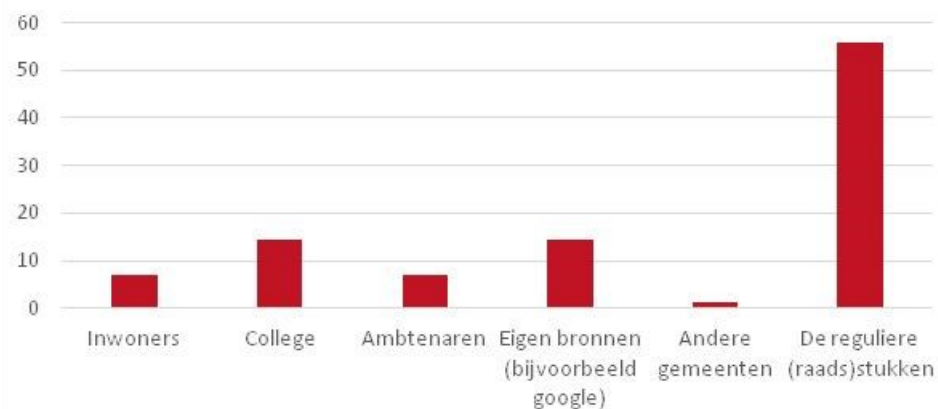
Benchmark

De referentiewaarde is "plus".

Vraag 26. Waar haalt u als raadslid uw informatie
vandaan (100% te verdelen over de volgende
categorieën): **Raadsleden**



Vraag 26. Waar haalt u als raadslid uw informatie
vandaan (100% te verdelen over de volgende
categorieën): **Fractievertegenwoordigers**

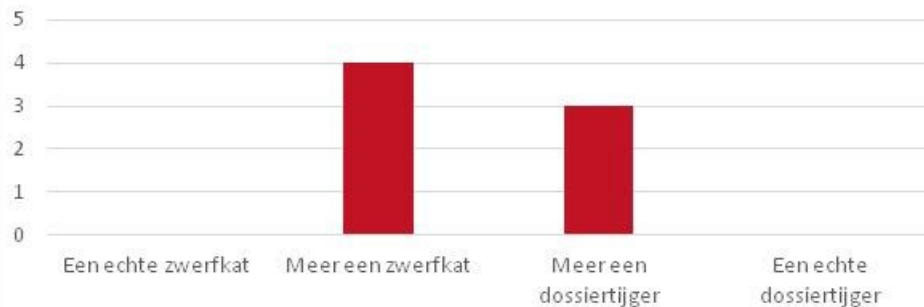


Vraag 27. Als u als raadslid moet kiezen bent u dan liever een dossiertijger (iemand die de stukken goed kent) of een zwerfkat (iemand die vooral zijn oor te luisteren legt)? **Raadsleden**



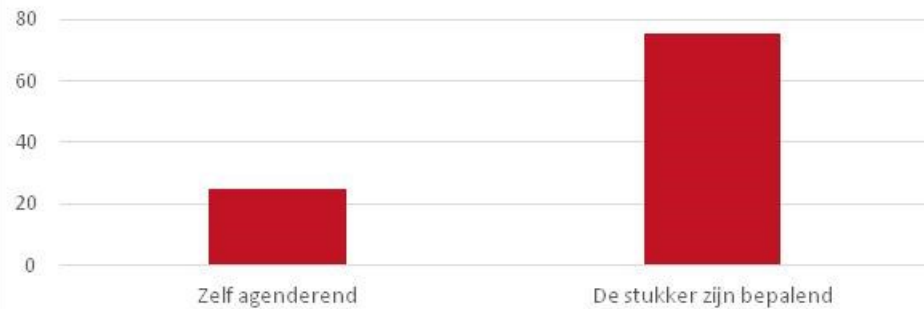
Vraag 27. Als u als raadslid moet kiezen bent u dan liever een dossiertijger (iemand die de stukken goed kent) of een zwerfkat (iemand die vooral zijn oor te luisteren legt)?

Fractievertegenwoordigers



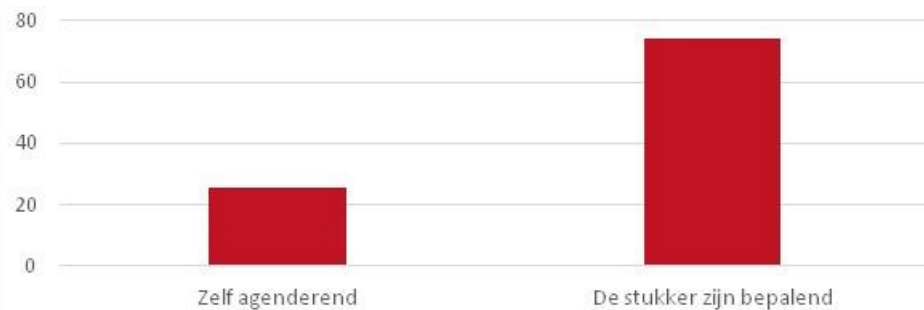
Vraag 28. Voor hoeveel procent bent u als raadslid zelf agenderend of laat u uw agenda bepalen door de stukken die u ontvangt? (100% te verdelen over de volgende categorieën):

Raadsleden

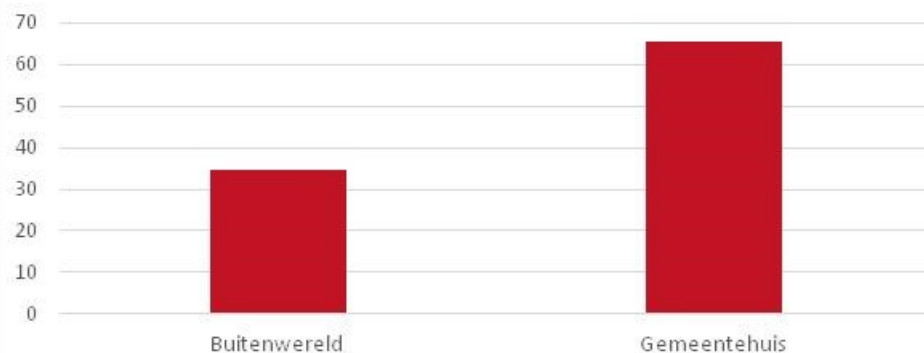


Vraag 28. Voor hoeveel procent bent u als raadslid zelf agenderend of laat u uw agenda bepalen door de stukken die u ontvangt? (100% te verdelen over de volgende categorieën):

Fractievertegenwoordigers



Vraag 29. In hoeverre bepaalt de buitenwereld uw agenda versus wordt uw agenda in het gemeentehuis bepaald? (100% te verdelen over de volgende categorieën): **Raadsleden**



Vraag 29. In hoeverre bepaalt de buitenwereld uw agenda versus wordt uw agenda in het gemeentehuis bepaald? (100% te verdelen over de volgende categorieën): **Fractievertegenwoordigers**

